ATEITIS

LIETUVIŲ KATALIKIŠKOJO JAUNIMO ŽURNALAS

1911 4 1951

TURINYS

F. Kudirka, Lietuvė motina 121
Ekkli. 24, 11-13; 15-20 122
A. Bendorius, Lietuvos pajūris 123
Pr. Naujokaitis, Adomas Jakštas—Aleksandras Dambrauskas 125
Vincas Jonikas, Rytmečio atspindžiai, eil. 126
Dr. E. Draugelis, Tėvynės prisikėlimo išvakarėse 127
Kotryna Grigaitytė, Veni, Creator 128
A. Tamošaitienė, Lietuvių jaunimas ir tautos kultūra 130
Jonas Balys, Suvalkiečių laidotuvių apeigos ir raudos 131
ATEITIES SPINDULIAI
A. Baužinskaitė, Eilėraščiai 134
L. Baikštytė, Stiklinis drambliukas 135
V. J. Narbutas, Kryžkelė, eil. 136
R. Kisielius, Už kalnų baltųjų, eil. 137
A. Bendoriūtė, Motina 137
E. Šikšniūtė, Mergaite, sportuok 137
GIMTOJI KALBA
L. Dambriūnas, Dėl kai kurių priesagų reikšmės 138
DARBAI - ŽMONĖS
Pr. Naujokaitis, Antanas Vaičiulaitis--laureatas 139
A. P., Prelatas Pranas Juras 140
KREIVOS ŠYPSENOS 141
PLAČIAME PASAULYJE 142

Viršelio 1 psl. "Prie ratelio"
nuotr. V. Augustino
122 psl. iliustr.: Mykolo Angelo Pieta
Viršelis, vinjetės ir 129 psl. iliustracijos dail. Prano Lapės

1951 METAI GEGUŽĖS-MAY Nr. 4

LIETUVIŲ KATALIKIŠKOJO JAUNIMO ŽURNALAS

Redaguoja:
ANTANAS POCIUS ir JUOZAS BAUŽINSKAS

Leidžia: Pasaulio Moksleivių Ateitininkų Sąjunga.

Redakcijos ir administracijos adresas :
"Ateitis", 417 Grand St., Brooklyn 11, N. Y. U.S.A.

PRENUMERATA metams: $3.00 pagal U.S. dol. kursą

Garbės prenumerata metams $10.00.

Atskiro nr. kaina 30 ct.

LITHUANIAN CATHOLIC YOUTH MAGAZINE

Published monthly, except July and August, by the Lithuanian Catholic Youth Association "Ateitis", 417 Grand St., Brooklyn 11, N. Y.

Subscription $3.00 per year.

Single copy 30 cents.

Entered as second - class matter at the post office at Brooklyn, New York, March 31, 1950 under the Act of March 3, 1897.

ATEITIS

LIETUVIŲ KATALIKIŠKOJO JAUNIMO ŽURNALAS

1951 METAI GEGUŽĖS-MAY Nr. 4

LIETUVĖ MOTINA

F. KUDIRKA

Gegužės mėnesį su išsiskleidusia visu gražumu gamta visas kultūringasis pasaulis švenčia Motinos dieną. Paskendę kasdieniniuose rūpesčiuose mes labai dažnai nė nepastebime motinos dirbamų darbų, nemokame įvertinti jos reikšmės, pagerbti jos didžiosios meilės.

Pirmiausia kiek mes esame skolingi kiekvienas savo jos sielojimąsi mūsų fizine ir dvasine sveikata. Didelė palaima kūdikiui augti ir bręsti neišsenkamos motinos meilės gaivinamam. Už tai mes jai niekad visai tinkamai nepajėgsime atsidėkoti ir atsilyginti. Gražiausių žodžių ir dovanų, kad ir Motinos dieną vis bus per maža. Nebent tik tokia meile kaip jos galėtume atsilyginti.

Motinos kelias tai meilės ir kentėjimo kelias. Mylėti ir kentėti yra ir apskritai kiekvieno prasmingesnio žmogaus gyvenimo būdingiausios apraiškos. Kartą Rafaelis buvęs paklaustas, iš kur jis sėmęs savo Madonos veidui tokio kilnumo, šventumo bruožų. Jis atsakęs, kad iš motinų veidų tai surinkęs. Iš tikrųjų, kiekvienos motinos veide, bent tuo metu, kada ji pasilenkusi ties savo kūdikiu, yra kažkas švento. Dėl to ir vaikui savo motina yra gražiausia. Meilė ją tokią gražią daro.

Motinos reikšmė ne tik atskiro žmogaus gyvenimo yra didelė, bet ir visos visuomenės, tautos. Tiesa, viso išorinio gyvenimo formuotojai daugiausia yra vyrai; politikos, mokslo ir net visokio meno gyvenime daugiausia vyrų vardai minimi. Bet tai nereiškia, kad motinos rolė čia būtų maža. Ji tik nesiafišuoja savo darbais. Paskutinių metų visuomenės gyvenime per mažai jaučiame to motiniškojo prado, gal dėl to pasaulio visoki santykiai toki nenormalūs, baisūs, tiek daug visokio blogio.

Arabai turi gražų paprotį: jie, eidami į motinos kambarį, nusiauna sandalus. Labai prasmingas paprotys. Jis galima ir reikia ir plačiau suprasti. Einant per gyvenimą, dažnai prie mūsų prikimba visokių dulkių (nešvarių minčių, ketinimų, darbų), o su motina kalbantis reikia būti švariam, tyram, reikia už durų palikti nešvarius, purvinus sandalus. Kitaip ją įžeistume.

Motinai pareigų turime visi: ir moterys ir vyrai, ir dideli ir maži. Kiekviena moteris yra skirta būti motina, jei nevisuomet fiziniu atžvilgiu, tai visuomet dvasiniu atžvilgiu. Kiekviena moteris, nuo jaunos mergaitės iki žilos senelės, yra šventojo motiniškumo reiškėja, lyg jo simbolis. Dėl to, netinkamai elgdamasi, ji įžeidžia tą šventąjį motiniškumą. Vyrai turi mokėti moteryse pagerbti tą motiniškumą, turi su jomis elgtis, santykiauti kaip su to šventojo motiniškumo reiškėjomis. Paprastai mes eidami pro duris moteris pirma įleidžiame, užleidžiame joms vietą sėdėti, būryje pirma sveikiname ir dar kitaip jau vien kasdieniuose santykiuose jas išskiriame, pagerbiame. Kuo tai pateisinti, paremti? Pirmiausia tuo, kad kiekviena moteris yra šventojo motiniškumo reiškėja, simbolis. Be tos minties vyrai, tai darydami, jas įžeistų ir moterys, tai priimdamos, save įžeistų.

Švęsdami Motinos dieną, ypačiai turime lenkti savo galvas prieš lietuvę motiną. Lietuvė motina davė, išauklėjo mūsų tautai tiek daug visokių žymių žmonių. Daugiausia lietuvė motina išlaikė lietuvių kalbą ir tautinius bei religinius papročius carinės Rusijos priespaudos metais. Jai gražų, prasmingą paminklą už tai pastatė dail. Rimša savo "Vargo Mokykla" (verpianti prie ratelio motina moko savo sūnų iš lietuviško elementoriaus).

Lietuviai, gal daugiau kreipdami dėmesio į vidaus, dvasinio gyvenimo sritį, motiną ypačiai gerbia. Be kita ko, tai gražiai liudija ir visas mūsų menas, ypačiai žodinis. Kad lietuvių santykiai su motina visą laiką buvo labai jautrūs, subtylūs, rodo pati mūsų kalba. Lietuviai gal vienintelė pasaulyje tauta, motinai vadinti turinti tiek daug žodžių (motina, mama, mamytė, mamaitė, mamužė, mamutė, motulė, motulytė, mamulytė, močiutė, motinėlė, motinytė, mamulė, ir t. t. iki kelių dešimčių žodžių). Kaip gražiai motina minima mūsų liaudies dainose, kur ji daug brangesnė ir už seserį ir už žmoną. Kaip gera mūsų liaudies pasakose vaikučiams augti pas motinėlę, ir kiek jie prisikenčia jos netekę. Ir individualinėje mūsų poezijoje motina labai dažnai ir gražiai minima. Laisvės metais net turėjome leidinį "Motinai", kuriame buvo surinkti patys gražieji lietuvių poezijos posmai, fragmentai motinai.

Laisvės metai! Bet dabar tos laisvės neturime. Ką turi išgyventi šiais tautos kančios metais lietuvė motina, atskirta geležine uždanga nuo savo sūnų, dukterų, matydama tremiamus savo vaikus į Sibirą, žiūrėdama į savo nužudytą sūnų partizaną, išmestą paniekai kurio nors tėvynės miesto ar miestelio aikštėje, ar pagaliau pati ištremta su savo mažais ar paaugusiais vaikais į Sibirą ir neturėdama jiems alkaniems nė duonos plutos ar šaltos bulvės paduoti ar šiltesnio drabužio nuo nepakenčiamo šalčio prisidengti. O kur dar dvasiniia pavojai, pavojai jos vaikų tikėjimui, dorai. Jeigu senoji lietuvė motina gražiai paminėta mūsų liaudies ir individualinėje poezijoje, jeigu carinės priespaudos metų motina prasmingai pagerbta Rimšos "Vargo Mokykla", tai iš šių dienų lietuvių motinų, suklupusių, tarsi šv. Panelė Marija, po Golgotos kryžiumi, kada nors susilauksime šventųjų.

LIETUVOS NACIONALINĖ M... BIBLIOTEKOS

VISUOSE ieškojau aš atilsio ir pasilikau Viešpaties tėvonystėje. Tuomet visų Kūrėjas davė įsakymą ir man kalbėjo, ir kurs mane sukūrė, apsigyveno mano padangtėje ir man tarė: Gyvenk Jokūbe ir turėk tėvonystę Izraelyje, išleisk šaknis mano išrinktuosiuose. Taip aš esu sustiprinta Sione: tolygiai radau aš atilsio šventajame mieste, ir taip mano viešpatavimas buvo Jeruzalėje. Aš įsišaknijau garbingoje tautoje, ir jos tėvonystė mano Dievo dalyje, mano buveinė šventųjų daugybėje. Aš išaugau, kaip Kedras ant Libano ir kaip kiparisas ant Siono kalno. Aš išaugau, kaip palmė Kadese ir kaip rožių krūmas Jerike, kaip dailus alyvų medis laukuose, ir išaugau, kaip klevas prie vandens pakelėje. Kaip kinamonas ir kvapnus balzamas aš daviau kvapties, kaip rinktinė myra aš daviau skanios kvapties.

(Ekkli. 24, 11-13; 15-20)

LIETUVOS PAJŪRIS

A. BENDORIUS

TEN, KUR GINTARUS RENKA

Nuo seniausių laikų lietuvaitės dabinasi Baltijos gelmių puošmena — gintaru, kurio dar prieš kelis tūkstančius metų joms pavydėdavo tolimojo Egipto, Graikijos, Trojos, Romos ir Orinto gražuolės. Bepigu joms šiuo "šiaurės auksu" puoštis, nes Lietuvos pajūriai yra neišsemiamas gintaro aruodas. Joks kitas jūros krantas, jokia kita sausuma neduoda tiek gintaro, kaip lietuviškieji pajūriai ir vien tik dėl to mūsų pajūris darosi labai egzotiškas. Be to, retai kur jūros krantas yra toks gražus—papuoštas baltučio, it sniegas, smėlio juosta ir tamsiais pušynais. Netik pačios Baltijos kraštai ne visur taip gausiai gamtos grožybėmis apdovanoti, bet ir visame pasaulyje sunku rasti patogesnes, jaukesnes ir švaresnes maudymosi sąlygas kaip Palangoj, Giruliuose, Smiltynėj, Juodkrantėj ar Nidoj. Ir jei iš viso pajūris žmogų traukia ir vilioja, tai Lietuvos pajūris stačiai žavi savo gintaringumu, kvapiais pušynais, smėlio baltumu, krantų lygumu ir jų švarumu. Atsistoji, būdavo, vėjuotą dieną ant smėlio kalvos ir negali atsigėrėti putotomis, žaidžiančiomis bangomis, negali atsiklausyti jų ūžesio, kuris susilieja su pušų ošimu į vieną neišreiškiamą, nuostabią muzikos melodiją, kurią atkurti bandė genialusis K. M. Čiurlionis savo "Miško" simfonija. O ar galima stovėti šiltą, saulėtą dieną prie jūros kranto, stebėti žydriai mėlyną dangų, kuriame plaukioja lengvučiai, pūkiniai debesėliai, žibančią, puikiuose saulės spinduliuose tviskuliuojančią jūrą, baltutę smėlio pakrantę, kuri, lyg puiki juosta, papuošta didingomis smėlio piramidėmis ir kvapiais, tamsiai žalio aksomo pušų plotais, vingiuoja tolyn ir tolyn ,ir nepaskęsti tuose pasakiškuose Lietuvos pajūrio burtuose. Ir ar ne puiki ta mūsų jūra, kai vakarop, milžiniškai saulei pamažu jūron skęstant, ji tampa gęstančių saulėlydžių išmaudyta rausvoje šviesoje arba, sidabrinės mėnesienos glamonėjama, pasiverčia į krištolinį, atsispindintį veidrodį?

Lietuviškasis pajūris tęsiasi nuo Latvijos sienos pro Palangą. Girulius, išilgai Užmarį (Kuršių Neringą) ir pasibaigia buvusių prūsų žemėje. Atsikuriančiai Lietuvai buvo pavojus tapti atstumtai nuo jūros, nes Klaipėdos kraštas buvo valdomas svetimųjų, o latviai drauge su visa buvusia Kuršių gubernija paveldėjo ir Palangą. Tačiau 1921 m. pavyko su jais broliškai susitarti ir jie netik nereiškė jokių pretenzijų į mums taip brangią Birutės tėviškę, bet dar ir užleido anapus Šventosios žiočių esantį latvišką kaimą—Butingę. Už tai jie buvo atlyginti žymiai didesniais lietuviškai plotais rytuose—Subato apylinkėje. 1939 m., kovo 22 d. netekome Klaipėdos krašto. Tai buvo toks skaudus smūgis, kad net ir Vilniaus atgavimas jo nesušvelnino.

Iš Lietuvos jaunimo, ateitininkai pirmieji pasuko prie gaivinančios jūros. Jau 1927 metų vasarą jie surengė Birutės tėviškėje Palangoj savo didįjį, istorinį kongresą, į kurį sugarmėjo moksleiviai iš tolimiausių Lietuvos kampų. Kas gali užmiršt jų nakties eiseną pajūriu su iškeltais degančiais fakelais rankose, su plevesuojančiomis vėliavomis, kurių plazdenimas, bangų ošimas ir daina, skambanti iš jaunų, ryžtingų krūtinių, šią eiseną darė stačiai pasakiška. Šiuo savo žygiu ateitininkai parodė kitiems savo broliams lietuviams kelią į jūrą, ir tuoj jų pavyzdžiu ėmė sekti ir kiti. Vis daugiau ir daugiau tapo lankomas pajūris ir labiau buvo sielojamasi jūriniais reikalais.

ŠVENTOJI

Susipažinkime su mūsų pajūriu. Pradėkime nuo Latvijos pasienio. Šventoji — tai mūsų pajūrio upė, kuria iš dalies išvesta siena tarp Lietuvos ir Latvijos ir kurios žiotyse buvo pradėtas atstatyti senas, tuo pačiu vardu vadinamas, uostas ir statomas miestas. Pati upė šiaip jau niekuo dėta, nors ji turi vieną "rekordą": ji vienintelė iš visų mūsų krašto upių, kuri įteka stačiai į atvirą jūrą. Tik palangiškė Ronžė, maža upelytė, paseka jos pavyzdžiu. Jau 1587 m. Lietuvos-Lenkijos seimas nutarė Šventosios žemupį išgilinti ir įrengti uostą. 1679 m., Karalius Jonas III vienai anglų bendrovei pavedė atlikti šiuos darbus ir įkurti uostamiestį. Uostas buvo įrengtas, tačiau jis buvo švedų sunaikintas. Nepriklausomos Lietuvos valstybė nedelsdama ėmėsi ten pat įrengti modernų žvejų uostą ir pagal žvejybos žinovo dano Patersono patarimus, Šventosios žemupio galas prie žiočių tapo sujungtas su jūra artimesniu iškastu grioviu, o jos išgilintose žiotyse buvo įrengtas uostas. Tačiau Šventoji užsispyrusi ir toliau savo vandenį siuntė į Baltiją netiek iškastu kanalu, kiek sena vaga ir tuo būdu vis užnešdama uostą nuosėdomis.

Netekus Klaipėdos, buvo atkreiptas ypatingas dėmesys į Šventąją. Greitomis buvo išplanuotas praplėstas uostas ir pardėtas statyti labai modernus miestas, kuriame pradžioje būtų tilpę apie 15000 gyventojų. Dėja, mūsų šalies pavergimas nutraukė darbus.

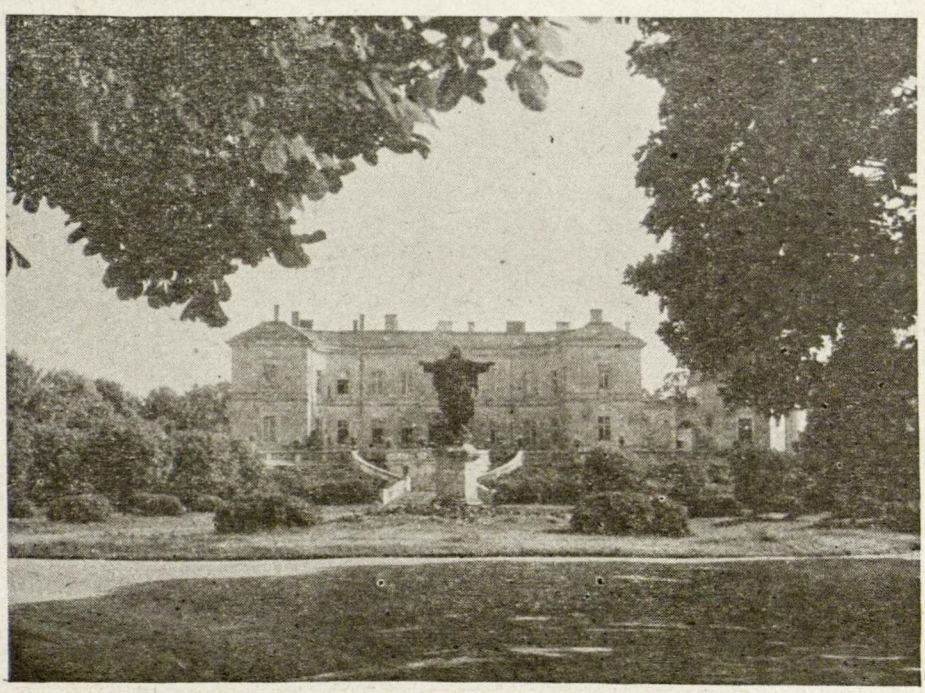

GRAFO TIŠKEVIČIAUS RŪMAI IR KRISTAUS STATULA PALANGOJE

Nuotr. V. Augustino

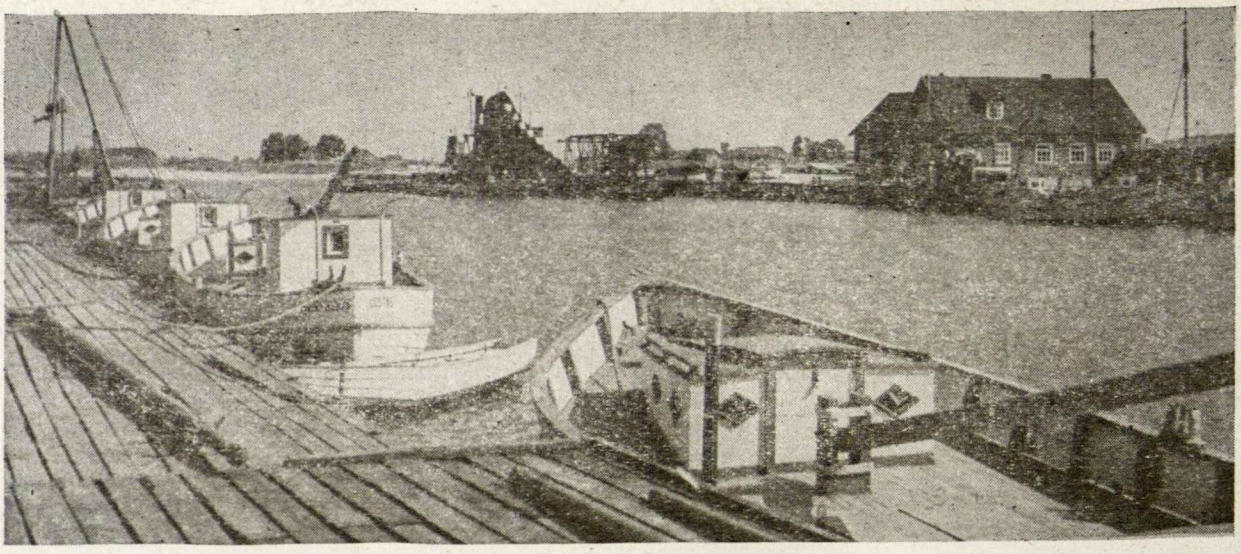

ŠVENTOSIOS UOSTAS

Nuotr. V. Augustino

PALANGA

Iš visų mūsų pajūrio vietovių labiausiai mėgiama Birutės tėviškė—Palanga. Ilgus amžius ji buvo vienintelis Lietuvos langas į Baltiją. Gal dėl to ir jos toks vardas. Senovėje čia buvęs uostas, kurio pėdsakų randama netoli Birutės kalno. Pasakojama, kad 1161 m. danų karalius Valdemaras I jame išlaipinęs savo kariuomenę. Uostą 1701 m. sunaikinę švedai užversdami jį smėliu ir akmenimis. Devynioliktojo amžiaus pabaigoje palangietis grafas J. Tiškevičius, kuris atpirko Palangą iš grafo Lubovo, buvo pastatęs į jūrą išsikišusį ilgą tiltą, kuris ėjo laivų prieplaukos pareigas. Tačiau ne uostu ši vieta išgarsėjo. Ją išgarsino gamtos gražumas, maudyklių patogumas ir Birutės romantika. Pagal padavimą, čia buvusi Prausimės šventykla. Viena vaidilučių buvusi žemaičių didžiūno Vidmanto duktė. Narsusis kunigaikščio Gedimino sūnus Kęstutis jai pasipiršo, bet ši atsisakiusi tekėti, nes tai jai draudė duoti įžadai. Tuomet Kęstutis ją pagrobęs, ant žirgo atsigabenęs į Trakus ir 1343 m. vedęs.

Birutės kalnas, tėra 21 metro aukštumo, bet savo garsu ir lankytojų skaičiumi toli pralenkęs visus kitus daug aukštesnius "kalnus". Jis apaugęs aukštomis pušimis, o ant viršaus pastatyta mūrinė koplytėlė. Apačioje, nuo šiaurės pusės, iškastas urvas ir įrengtas dirbtinis "Liurdas". Kalną supa didžiulis (70 ha) parkas, kuriam gražumu kito lygaus Lietuvoj nėra. Jo viduryje pastatyti puošnūs rūmai ir didelė Kristaus statula. Parką suplanavo 1898-9 m. prancūzas Ed. Andre.

Kitame, šiauriniame Palangos gale iškilęs kitas taip pat žinomas kalnas, vadinamas Naglio vardu. Bet jis ir žemesnis ir ne toks garsus. Kitaip dar jį vadina Olando Kepure. Padavime pasakojama, kad kadaise gyvenęs narsus karžygis Naglis, kuriam žuvus, jo kūnas buvęs ant šio kalnelio sudegintas ir palaidotas. Netgi minima ir jo žmona Bruksvė, kuri, vyrui žuvus, iš sielvarto nusiskandinus. Anksčiau aplink kalną pustėsi smėlynas, kurį 1936-1938 miškų valdyba apsodino pušelėmis ir pavertė nauju 50 ha didumo parku. Dėja, jau pirmosios okupacijos metu (1940-1941) bolševikai iškirto senojo parko pušyną, o dabartiniu metu šis Baltijos pajūrio perlas yra surakintas okupanto karinių įtvirtinimų.

Palangoje buvo pastatyta daug dailių vasarnamių ir vis kasmet jų buvo daugiau statoma. Vasarvietės gražiai išplanuota. 1938 m. miestelį sunaikino gaisras. Išliko tik nuošaliau esančios vilos, mūrinė gotikos stiliaus bažnyčia ir dar keletas namų. Gaisras sunaikino ir klestėjusią gintaro puošmenų pramonę. Užėjęs karas ir jo atneštos priešų okupacijos sutrukdė atsistatymą.

Palangoje veikia nuo seno vidurinė mokykla, kurioje prieš pirmąjį didįjį karą mokėsi daug vėliau pasižymėjusių mūsų tautiečių. Ir mūsų teatro istorijoje Palanga užima garbingą vietą: 1901 metais buvo surengtas pirmasis vaidinimas "Amerika pirtyje."

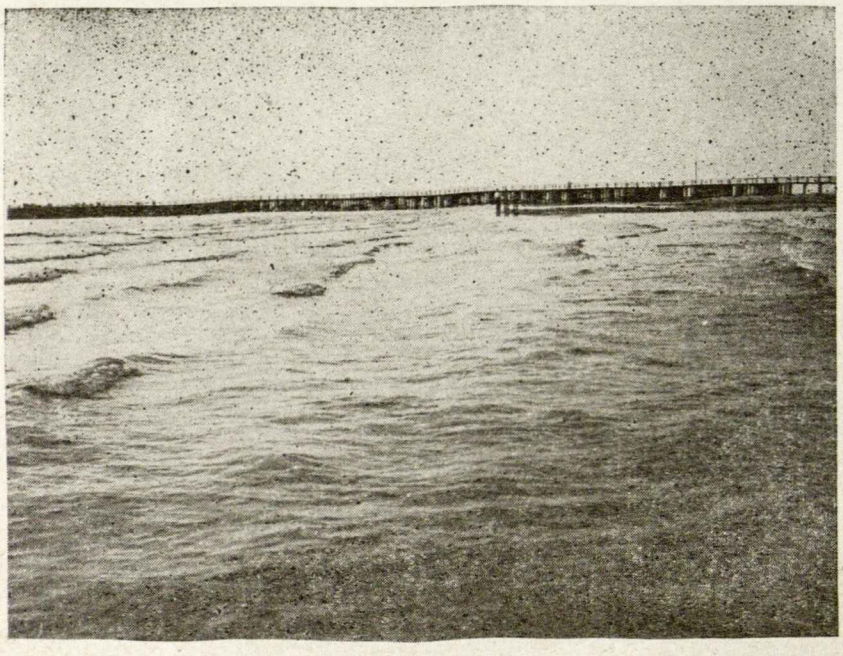

JŪROS TILTAS PALANGOJE

ADOMAS JAKŠTAS — ALEKSANDRAS DAMBRAUSKAS

(1860. VIII. 25—1938. II. 19)

PRANAS NAUJOKAITIS

Minėdami ateitininkų ir "Ateities" žurnalo 40 metų sukaktį, negalime tylomis praeiti pro pirmąjį "Ateities" redaktorių ir vieną žymiųjų ateitininkijos vadų, pro Aleksandrą Dambrauską, visuomenėje ir literatūroje pažįstamą Adomo Jakšto vardu.

A. Jakštas yra vienas žymiausių Maironinės epochos žmonių. Būdamas labai gabus, stiprios valios, aiškių principų, nepripažindamas jokių kompromisų sau ir kitiems, su nepaprastu darbštumu vykdydamas užsibrėžtus savo gyvenimo uždavinius, A. Jakštas mūsų visuomenėje ir mūsų kultūros istorijoje išvarė gilią vagą.

A. Jakštas gimė Kuronių kaime, Pagirio valsč., Ukmergės apskrityje, laisvųjų valstiečių šeimoje. Lankė Šiaulių gimnaziją ir ją baigė 1880 m. Po to vienerius metus Petrapilio universitete studijavo matematiką. Jau gimnazijoje buvo labai pamėgęs matematiką, tačiau nemažiau jį traukė ir filosofija. Šalia matematikos studijų Petrapilio universitete jis klausė ir garsiojo rusų filosofo Vladimiro Solovjovo paskaitų. Pasaulėžiūrinių klausimų studijos atvedė A. Jakštą į kunigų seminariją.

Nuo 1881 m. iki 1884 m. A. Jakštas lankė Kauno kunigų seminariją. Studijavo apologetinio turinio raštus, ieškojo kone matematinio katalikų tikėjimo dogmų įrodymo. Taip pat domėjosi didžiųjų rusų ir lenkų klasikų literatūriniais veikalais. Daug dirbdamas ir ieškodamas, A. Jakštas susidarė giliai pagrįstą katalikišką pasaulėžiūrą ir tos pasaulėžiūros dėsnius paskui griežtai taikė visuomeniniam veikimui, meno gyvenimui, literatūrai bei spaudai.

Kaip vienas gabiausių seminarijos auklėtinių, A. Jakštas pasiunčiamas studijuoti į Petrapilio dvasinę katalikų akademiją. Po sėkmingų ir gilių studijų ją baigė 1888 m. teologijos magistro laipsniu.

Lietuvybę ir katalikybę A. Jakštas savo pasaulėžiūroje jungė į nedalomą sąvoką ir dėl to atkakliai kovojo visą savo gyvenimą. Jau pačioje savo visuomeninio darbo pradžioje A. Jakštas, kovodamas dėl savo švenčiausių principų, buvo persekiojamas ir baudžiamas. Baigęs Akademiją, jis buvo paskirtas Panevėžio gimnazijos kapelionu. Per vieną valstybinę rusų šventę ten jis paragino mokinius eiti į katalikų bažnyčią, o ne į cerkvę. Už tai jis buvo ištremtas į Rusijos gilumą, į Ustiužną. Ten jis susitiko su V. Pietariu ir paskatino jį rašyti lietuviškai.

Tik 1898 m. A. Jakštas grįžo iš ištrėmimo ir buvo paskirtas Kauno kunigų seminarijos profesoriumi, o 1902 metais pakviestas į Petrapilio dvasinę akademiją, kur gavo dėstyti Šv. Raštą.

Tačiau kultūrinis Lietuvos gyvenimas traukė A. Jakštą į savo tėvynę. Po spaudos laisvės atgavimo čia augo kultūrinio gyvenimo perspektyvos. A. Jakštas 1906 metais grįžta į Kauną ir visomis savo jėgomis metasi į lietuvišką ir katalikišką veiklą. Kartu su kitais katalikų veikėjais A. Jakštas įkuria Šv. Kazimiero Draugiją lietuviškoms knygoms leisti. Aktyviai dalyvauja visoje lietuvių katalikiškoj spaudoj, o 1907 metais įkuria "Draugijos" žurnalą, kuris per visą eilę metų, jo paties redaguojamas, varė plačią kultūrinio ir visuomeninio gyvenimo vagą. Mokslus einančiam jaunimui A. Jakštas 1911 metais įkuria nuolatinį "Draugijos" priedą "Ateitį", kuris netrukus išauga į visai savarankišką laikraštį ir kuris šiandien švenčia savo gyvenimo 40 metų sukaktį.

Be abejonės svarbiausi A. Jakšto darbai yra jo plunksnos darbai. Visus A. Jakšto veikalus galime suskirstyti į 5 rūšis: 1) daugybė teologinio ir filosofinio turinio straipsnių ir studijų; 2) įdomi ir gausi publicistika įvairiais gyvenimo klausimais, gana gili ir rimta jo polemika su lenkais ir rusais lietuvių tautos klausimais; 3) keturi tomai matematikos raštų, kurie įdomūs ir vertingi tos srities specialistams; 4) literatūrinė kūryba; 5) literatūros kritika ir estetikos raštai.

Pirmąsias tris A. Jakšto veikalų rūšis palikdami nuošaliai (specialistams), čia bent trumpai paliesime jo literatūrinę kūrybą ir literatūros kritiką. A. Jakšto poezijos yra išleistos keturios knygos: "Dainų skrynelė" (1894), "Nakties matymai" (1906), "Rudens aidai" (1911 ir 1920), rinktinė A. Jakšto poezijos knyga "Lyrika" (1930). Be to dar satyrų rinkinėlis proga "Neva juokai, neva ašaros" (1915).

Savo poezijoje A. Jakštas yra palinkęs į filosofines, abstraktines temas ir refleksijas. Ten maža emocinio elemento, maža egocentrinių motyvų. Tie tautiniai idealai, kurie Maironiui sukelia visą gamą emocijų. A. Jakšto poezijoje yra svarstomi blaiviu protu. Jis nesvaido ugningų šūkių, o tik įtikinėja, kad tie idealai gražūs ir siektini.

A. Jakštas domėjosi daugiau dabartimi negu garsia ir garbinga praeitimi. Kai toje dabartyje matė daug negerovių, tai jai nesigailėjo ir aštrios satyros. Satyra yra iš viso mėgstamiausias A. Jakšto žanras. Ypač yra vykusios kai kurios jo literatūrinės parodijos, kuriose jis pajuokė nemėgstamus rašytojus, panaudodamas jų pačių eilėdarą ir stilių, duodamas tik pajuokiantį ir pašaipų turinį.

Socialinės problemos A. Jakštui labai rūpėjo. Krikščioniškosios dorovės ir teisingumo principus jis dėjo ir socialinio gyvenimo pagrindan. Dėl to jis smerkia revoliucines priemones ir socializmą, nekelia protesto balso prieš esamą santvarką, bet rodo dorų ir pareigingų darbininkų pavyzdžius ir tuo pačiu — kelią į laimę.

Tačiau pačią žymiausią vietą A. Jakšto lyrikoje užima filosofinės ir religinės temos.

Išviršinėje formoje jaučiamas matematinis tikslumas. Visur A. Jakštas laikosi tradicinių klasinių formų ir smerkia visokias naujoves ir poetines laisves. Ir savo kritikos raštuose A. Jakštas buvo labai negailestingas naujų kelių poezijoje ieškantiems.

Šiandieną mes turime pripažinti, kad dogmatinio pobūdžio A. Jakšto kritika, savo filosofiniuose pagrinduose kad ir teisinga, bet vertindama konkrečius literatūros ir meno reiškinius, daugelyje atvejų klydo. Bet vis dėlto A. Jakšto vaidmuo ir čia yra labai didelis. Per ištisus dešimtmečius A. Jakštas buvo beveik vienintelis kritikas, kuris recenzavo kiekvieną naują knygą ir tuo būdu palaikė ryšį tarp rašytojų ir skaitytojų. O ir neigiamas vieno ar kito veikalo įvertinimas dažnai sukeldavo spaudoje gyvą polemiką ir tuo pačiu išgarsindavo veikalą ir jo autorių.

Po daugybės didelių darbų, po ilgų kovos dėl lietuvybės ir katalikybės metų, palinko A. Jakšto pečiai, bet skaisti jo dvasia švietė iš visos jo asmenybės, kai jis vaikštinėdavo Kauno senamiesčio gatvėmis.

Mirė A. Jakštas 1938 m. vasario 19 dieną. Jo paskutinė valia buvo, kad jį palaidotų be didelių iškilmių. Tas jo kuklumas dar labiau pabrėžė jo asmenybės šviesą ir patvirtino jo kartotus žodžius, kad ne savo šviesa mes šviečiame.

Jei kas nors mane padarytų didžiausiu iš kada nors gyvenusių karalių ir leistų naudotis rūmais, sodais, šauniomis puotomis, vynais, karietomis, gražiais drabužiais ir šimtais tarnų, bet su ta sąlyga, kad neskaityčiau knygų, aš nenorėčiau būti karaliumi. Aš labiau norėčiau būti vargšu pastogėje su daugybe knygų, negu karaliumi, kuris nemėgsta skaityti.

Macaulay

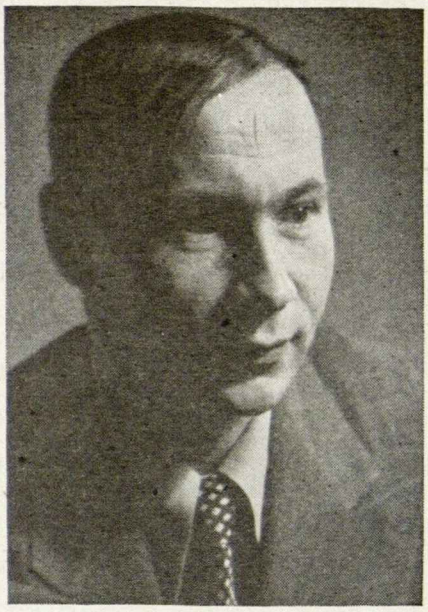

Vincas Jonikas, gimęs 1918. V. 30 Mantvydų k. Luokės v. Telšių apsk. Nuo 1932 m. pradėjo rašinėti "Žvaigždutėje". Pirmieji eilėraščiai atspausdinti 1938 m. "Ateities Spinduliuose." Tremtyje išleido dvi eilėraščių knygas.

Dabar gyvena Brooklyne, atliekamu nuo darbo laiku rašo, bendradarbiauja "Eglutėje", "Ateityje" ir "Aiduose". Atidavė spaudai naują eilių knygą.

Rytmečio atspindžiai

UGNIES NEŠĖJOS

Alkvietėje įdegusios kempes
Grįžta sodžiun mergaitės basnirtos,
Jas pasveikina lieknose pempės,
Kvepia rytmečio vėjas ir mirtos.

Neša židiniui palaimos ugnį,
Neša šviesią svajonę kaip ugnį,
Neša bręstančią meilę kaip ugnį,
Neša giminei gyvasties ugnį.

Per pavasario žemę dar klampią,
Visagaliam tikėjime tvirtos,
Alkvietėje įdegusios kempes
Grįžta sodžiun mergaitės basnirtos.

SENI DIEVO NAMAI

Tenai medinis kryžiaus kuoras
Virš būrio ruoplių topulių —
Sugirgžda durys, sunkiai storos,
Apaugos kiminu žaliu.

Klaupies kalbėti Tėve mūsų
Ekstazėj vystančių ievų —
Niekur taip vienas nepabūsi,
Niekur taip drauge su Dievu.

Altorių statulos išdrožtos
Grubia baudžiauninko ranka —
Bereikia, kad giesmėm suoštų
Tenai senos buities tvanka.

VYTURIŲ GIEDOJIMAS

Palaiminta bundančio ryto didybė
Ir pražystančio debesio tvinstančios varsos!
Palaiminta džiūgesio laisvė beribė
Ir mažučio snapelio vinguriuojantis garsas!

Aukštybėsna kilki, šviesa pirmutine,
Iš nakties šiurpulingosios laisvėn ištrūkus!
Aukštybėsna kilki, malda rytmetine,
Iš dėkingosios žemės atnašo rūko!

Palaiminta bundančo ryto skaistybė
Ir erdvoių platumoj tyvuliuojantis džiaugsmas!
Palaiminta džiūgesio laisvė beribė
Ir klajojantis amžino ilgesio šauksmas!

ŽIBUOKLIŲ RINKIMAS

Prilašėta palazdėse
Tų žibuoklių mėlynų —
Siekiate jų pirštais dviese,
Rasos vėjuje atvėsę,
Liečiate jas lūpom dviese
Ir pasvaigstate vynu —
Prilašėta palazdėse
Tų žibuoklių mėlynų!

BRANGIEJI AKMENS

Mano tėviškės dirvonuose, menu,
Pasiliko daug brangiųjų akmenų —

Jie sužvilga žalsvu kerpių smaragdu
Su ženklais piemens nuskirdusių pėdų.

Ten pabūdavo su manimi mama
Pailsėti po mišparų grįždama.

Glaudė, glostė ir vaišino meduliu,
Guodė, mokė rūpestingu žodeliu.

Jie sušvinta skaisčiu deimanto lašu
Iš akių, piemens našlaičio, vienišų—

Dar šiandien brangumą šventąjį menu
Paliktųjų savo žemės akmenų.

TĖVYNĖS PRISIKĖLIMO IŠVAKARĖSE

(PRISIMINIMAI)

DR. E. DRAUGELIS

Teko gyventi įdomiais laikais. Negali praleisti nepasidalinęs savo atsiminimais: Juos paskaitę vienas kitas jaunuolių gal susiras sau padrąsinančių akstinų besigrumiant su kietu gyvenimu, ar kovojant dėl savo tėvynės išlaisvinimo. Juoba, kad tiek mūsų tėvynė, tiek gyvenimas vėl yra veikiamas tų pačių (jei ne baisesnių?) sąlygų.

Taigi gimiau (1888-IV. 11) ir augau gražiosios Sūdavijos lygumose Bardauskų kaime, Vilkaviškio apskr. Sunkūs tuomet tėvynei buvo laikai: okupantai maskoliai ją skaitė jau mirusia. Tačiau "Aušra", "Varpas" ir kiti per sieną atgabenami raštai darė savo: žinoma jie mums vaikams imponuodavo ne tiek turiniu, kurio mes dar nei tinkamai suprasti nesugebėjom, bet mums darydavo įspūdį, kaip mūsų tėvai juos slapstydavo po kluonų slenksčiais, bičių aviliuose ir kitose maskolių žandarams neprieinamose vietose.

Betgi nuo vaikų nepasislėpsi. Jie iškasa kas draudžiama ir sprendžia savo logika vadovaudamiesi. Viso to pasekoje jaunose širdukėse maskoliams neapykanta augo. Ji augo ir stiprėjo kartu su mumis, kuomet mes, belankymi Bardauskų pradžios mokyklą, jos mokytojo — mano tėvo jau nuo pat pirmos dienos buvome verčiami mokytis tik rusiškai, iš rusiškų vadovėlių, ypač atmintinai kalant mums visai nesuprantamus "tezoimenitstvas", t. y. carų, jų pačių, vaikų ir plačiosios giminės liaupsinimus bei garbinimus.

Mūsų mokykla buvo paprastas medinis namas, šiaudais dengtas. Viename gale talpinosi trijų skyrių ir "nolikų" mokinukai, arba kaip juos tuomet žmonės vadindavo — "studentukai", kitame gale gyveno mokytojas, arba tų dienų terminologija "profesorius", o kas to prašmatnaus žodžio neištardavo, stačiai vadindavo "ponu krepesorium", ir tiek. Skambėjo kaip tai imponuojančiai ir lietuviškiau.

Prieš mokyklą bujojo rūtų, dievmedžio, žirniukų bei bijūnų darželiai, mano gerosios motinėlės rankų darbas. Viename darželyje augo didžiausia kriaušė, turinti keliasdešimt įvariausių atmainų, kitame obelis taip pat kelioliką atmainų vedusi. Mano tėvas buvo ne tik prityręs pedagogas, bet geras sodininkas ir bitininkas. Prie mokyklos gonkų stogelio buvo prikalta pusmetrinė skarda su dvigalviu ereliu, kuris išskėtęs plėšrius nagus vienoje kojoje laikė žemės rutulį, kitoje — lazdą. Erelio širdies vietoje matėsi nukariautų ir pavergtų tautų emblemos. Nė kiek negeriau veikė mūsų ūpą ir mokykloje ant sienų kabantieji berods 3 carų portretai, — tai tipiški apžėlę tamsiai rudais plaukais, barzdoti maskoliai, iškilminguose blizgančiuose rūbuose, su lazdomis bei kardais rankose. Ne mažai jie baimės mums įvarydavo, nes kur tik pasisuksi, visur jų išverstos akys mus sekiodavo, tarsi įspėdamos mūsų priešišką nusistatymą...

Mano tėvas išėjęs kietą gyvenimo mokyklą (kilęs iš ūkininkų nuo Šunskų), taip pat ir mus norėjo užgrūdinti; jo uosinė linija uoliai tašydavo mūsų gležnus delnus, nors ir buvo už ką: neįsdavo mums į galvas nei rusų kalba, nei "toblica umnoženija" (daugybos lentelė), nei carų garbinimai. Laike vienos tik pamokos mes atsigaudavom: toji pamoka buvo — tai šventos istorijos dėstymas. Visų pirma, toji pamoka buvo vedama gimtąją lietuvių kalba; antra — mokytojas visą ne tik vaizdžiai atpasakodavo, bet ir parodydavo dideliuose paveiksluose (Deja, vėliau jau nepriklausomos Lietuvos mokyklose tokių paveikslų man neteko matyti). Trečia, bene kas mums svarbiausia, laike tos pamokos tiek uosinė linijuotė, tiek mūsų delnai pailsėdavo... Laike tos pamokos vaizdas po vaizdo slinkdavo prieš mūsų akis. Jie paliko neišdildomus mūsų gyvenimo pėdsakus. Valanda arba dvi praslinkdavo nejučiomis. Visi susikaupę gaudė kiekvieną mokytojo žodį apie nuostabius kraštus, įvykius bei žmones.

Be to, mokytojas apeidavo griežtus maskolių cirkuliarus ir savo mokinius mokė lietuvių kalbos, mokė tėvynę mylėti, mokė jos gražių dainų...

Bardauskai, Gižai, Oškabaliai, Marijampolė, Seinai, Veiveriai... — visa tai, ką mes pratę vadinti Sūdavija, tapo ne tik tautos, bet ir katalikų atgimimo lopšiu. Čia augo ir veikė Basanavičius, Kudirka, Grinius, Pietaris, kun. M. Krupavičius, kun. V. Draugelis, kun. J. Vailokaitis, kun. Civinskas, kun. M. Gustatis, P. Kriaučiūnas, Arminas, Vaičaitis, Pr. Dovydaitis, V. Endziulaitis, Z. Starkus ir visa eilė jaunųjų patriotiškai nusistačiusių kunigų bei sauliečių, kurie skyrėsi nuo daugelio senų sulenkėjusių inteligentų, kaip dangus nuo žemės...

Bet palaukime, neužbėkime įvykiams už akių. Grįžkime dar prie Bardauskų mokyklos mokinių, kurie jau tais laikais drįso pasipriešinti visagaliams maskoliams ir jų rusinimo politikai.

Buvo taip.

Su gražiuoju gegužės m. baigėsi pavasaris. Baigėsi mokslo metai ir mokykloje. Mokytojas pranešė, rytojaus dieną būsią patikrinamieji išleidžiamieji kvotimai. Kvotimai ne taip sau, bet vieši, dalyvaujant vaikų tėveliams. O kas dar baisiau, gal būt iš Varšuvos atvyks pats "popiečitelius"!

Taigi, laiko buvo maža, o darbo turėjom daug. Reikėjo paruošti iškilmėms mokyklos patalpas. Pasidalinom būriais: vienas būrys pagrindinai turėjo išplauti patalpą, nuvalyti sienas bei lubas, kitas — išvyko į artimuosius sodžius gėlių ir žalumynų medžioti, trečias — pynė vainikus ir jais puošė, kas tik buvo įmanoma: duris, langus, rašomą lentą, paveikslus. Gražiausi vainikai išeidavo iš alyvų lapų; jie meniškai buvo pamarginami bijūnais, arba tulpių žiedais. Visi darbavosi užsidegę, pakilia nuotaika.

Sekančią dieną visi susirinkom kur dar prieš įprastą valandą. Visi pasipuošę gražiausiais išeiginiais rūbais, vieton įprastų klumpių bateliais apsiavę. Tyliai susėdę suoluose kažin ko susirūpinę laukėm. Po balkiais sukaišiotos šakos sviro kuone ligi mūsų suolų; atrodė, mes sėdime tankiame miške. Nuo gėlių kvapų net galvos kvaito.

Staiga įėjo mokytojas, taip pat iškilmingoje nuotaikoje, besišypsančiu veidu. Įėjo taip sau, ne pamokų klausti, nes jos nebuvo nė užduotos. Mes visi lyg kareiviai sustojom, kitų galvos net šakų tankmėje atsidūrė. Davęs ženklą sėsti, apsižvalgė ir dar labiau patenkintas plačiai nusišypsojo.

Staiga jo žvilgsnis atsirėmė į barzdotų carų portretus.

— O čia kas? Kas tai padarė?

Sužiūrome mes visi; iš tiesų atrodė truputį keistoka: carų portretų auksiniai rėmai buvo skystai apsukti tik žieminiais vikučiais, kurių apsčiai augdavo pakelės rugiuose. Tuos vikučius labai mėgdavo karvės, ir tai jeigu nebūdavo dar peraugę, sudiržę.

— Atsistok, kas taip padarė.

Mirtina tyla. Visi sėdi.

— Kurie puošėt mokyklą?...

Sustojo visi, dagi "nolikai"—pipirai, užsikrėtę mūsų pavyzdžiu ir rusiškai nesuprasdami, ir tie sustojo.

Dirbtinai rūstus mokytojo veidas neišlaikė: jis nusišypsojo ir įsakęs pakeisti carų vainikus, išėjo.

Kilo triukšmas, svarstymai: kas juos taip "papuošė" ir iš viso, ar reiktų juos puošti... Po trumpų, bet karštų diskusijų, vikučiai buvo nuimti, tačiau, kuo juos pakeisti, taip ir nesugalvojo: tais metais rusų imperijos galiūnai mūsų mokykloje liko nepapuošti. Mums atrodė, kad jie nenusipelnė ir menkiausios mūsų darželių gėlelės...

Bet tai ne viskas. Svarbesni įvykiai dar buvo priešakyje.

Neaprašinėsiu, kaip mes laike "iškilmingo akto" prakaitavom ir troškom nuo svaiginančio gėlių kvapo, neaprašinėsiu nei gerųjų mamų bei dėdienių nusistebėjimo mūsų "mokslo pažanga", bei traškiu mūsų atsakinėjimu

(Perkelta į 133 psl.)

Veni, Creator!

KOTRYNA GRIGAITYTĖ

Ji buvo vyresnė už abi seseris, už brolį ir jau buvo beveik atsiėmusi iš tėviškės savo dalį. Gimnazija baigta, o apie universitetą ji negalvojo. Maloni pažintis su Henriku Smilga ją kitaip nuteikė. Poros metų draugystė baigėsi susitarimu eiti per gyvenimą abiem drauge. Beliko tik su tėvais pasikalbėti. Tas Anicetos nebaugino. Argi geresnio žento gali tikėtis jos tėvai, turėdami daug skolų. Dvarelio trobėsiai susigūžę, stogų skylės dangstosi klevų ir jovarų lapais vasaromis. Gi žiemos metu trobėsiai slėpėsi už varnų lizdų, kurie, tarsi sudriskusios kepurės, tyso tarp plikų šakų. Abiem jaunesnėm dukterim tėvas skyrė po dešimtį tūkstančių litų, o sūnui — ūkį. Dėl to ji, baigusį keturias klases, pasiuntė ūkio mokyklon. Berniukui jau sukako šeliolika metų, ir jis buvo jaunesnis už visas seseris. Anicetai skyrė tik septynis tūkstančius. Dėl to ji nepriekaištavo tėvui. Seserys taipgi apsiribojo tik keturiomis klasėmis ir kibo į ūkį. Henrikas turėjo pradžiuginti tėvus, prašydamas Anicetos rankos. Juk tai visiems gerai žinomos įmonės direktorius, ir Kaune retai kas jį nepažįsta. Nauju limuzinu jis atpyškėjo pas būsimus uošvius ir kalbėdamas nežymiai, įvairiomis progomis, pabrėždavo savo augštą padėtį. Džiaugėsi tėvai dukrelės laime ir tą pat vakarą jau buvo trumpai aptartos sutuoktuvės. Greičius nepamiršo ir tų septynių suminėti, kuriuos skiria gyvenimo pradžiai. Už tai būsimas žentas elegantiškai pakėlė taurelę; kad tuo laiku jis kiek truktelėjo viršutinę lūpą, Aniceta pastebėjo. Paprastai tas atsitikdavo dėl nemalonios staigmenos. Taip kartą buvo, kai jis rado pas ją sėdint kaimyno sūnų kariūną, tiesų ir gražiai nuaugusį vaikiną. Kitą kartą vėl, kai ji baliuje pažadėjo šokį nepažįstamam, arba iškrito iš rankinuko gimnazijos mokytojo fotografija, kurios jis nebuvo matęs. Šitie maži nuotykiai dingo, nepalikę žymių jų laimingoje meilėje. Kas nežino visiems girdėto posakio, kad jaunystė, kaip patvinusi upė, neišsilaiko krantuose. Dėl to Henrikas ir buvo atlaidus gražiai merginai, kuri glaudė savo petį prie dešimčia metų vyresnio ir gyvenimą pažįstančio vyro.

— — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — —

Vestuvių diena. Rūpestingai motinos slėptas stalo sidabras, paveldėtas dar iš savo bobutės, žėrėjo ant gražiausių raštų lino staltiesių. Kristalo žvakidės svaidė spindulius ratu, kurie, atšokdami nuo sidabro, tiško aplink įvairiaspalvėm kibirkštim. Buvo jau rugpiūčio pabaiga, ir jurginai darželyje kėlė margas galvas, lyg stengdamiesi pažvelgti kas dedasi viduje. Rožės su gvaizdikais buvo nuskainiotos stalams papuošti. Didžiulės vazos, pilnos gėlių, žvelgė iš kiekvienos kertės. Pirmoji tokia didi šventė Greičių namuose... Svečių dauguma jau suvažiavo jaunuosius išleisti bažnyčion. Jų tarpe buvo artimų ir tolimų giminių ir šiaip nemaža apylinkės kaimynų bei dalis apskrities miestelio inteligentų. Iš jaunojo svečių vos pora draugų su juo buvo atvykę. Jaunojo tėvai seniai mirę, tik seserį turėjo Amerikoje. Jaunąją pamergės rengė jos kambaryje. Buvo saulėta ir tyli šeštadienio popietė, tik balandžiai burkavo ant stogo ir bitutės dūzgė aviliuose. Karšta banga užpildavo jaunąją, kai ji pažvelgdavo į veidrodį. Tai vienintėlis spektaklis gyvenime, į kurį turi teisę kiekviena mergina. Šiandieną ji išeina scenon visų dėmesiui ir pasigėrėjimui. Ir pati stebisi, kad jokia kita rimtesnė mintis nesiperša jai — vien tik džiaugtis savimi. Tikrai, joks baliaus rūbas jai taip nepritiko, kaip šis vestuvinis.

Jaunasis truputį neramus, kažko lūkuriavo. Pastebėjęs jis vienamę tarpduryje uošvį ji sulaikė, kviesdamas į nuošalų kambarį dar pasikalbėti. Ten buvo ir Greičiūvienė, kažko beieškanti spintos lentynose.

— A, gerai, kad ir ponia čia, — tarsi apsidžiaugė Henrikas. — Mano prašymas reikalingas jūsų abiejų drauge.

— O kažin ko norėtų žentelis? — kiek susirūpinęs klausia Greičius.

Henrikas pasiglostė kairiosios plaštaką ir kiek primerkė akis:

— Matote, ir šiaip kombinuojant ir taip... vis neišeina gerai su ta... pasoga. Permažai... Pirkau neseniai automobilį, dabar vėl namukui pamatus pradėjau... Norėčiau, kad Aniceta pasijustų tikrai laiminga ir visokeriopai aprūpinta. Ji visgi lyg ir nuskriausta. Jeigu jau dešimt tūkstančių, tai būtų tvarkoj.

— Bet, žente, mes negalime daugiau. Skolų yra matote ir trobesius reikia taisyti. Ji daugiausia mokslo gavo, o kitos dukros griebėsi praktiškų mokyklų. Sūnus kibo į ūkį.

— Suprantu, bet ir man bėda. Kitaip negaliu. Ne, ne... negaliu...

— Bet ir aš negaliu kitaip padaryti, kaip padariau,— sėstelėjo rankomis tėvas. Esate jauni, dar užsigyvensit.

— Ne, ne! Visą dešimtį Anicetos laimei, arba...

Greičiai žvilgtelėjo vienas į kitą.

— Tai ką, žente, tokioj dienoj lyg ir reikalavimus pradėjot statyti, kas būt patikėjęs? — užtrenkė spintos duris Greičiuvienė, pamiršusi net ko atėjo jieškoti.

— Pati geriausia diena prirašyti dar trejetą tūkstantukų. Argi gali būti tinkamesnė vestuvių dovana savo dukrai? — mėgino juokauti jaunasis.

— Ne, žente, aš branginu savo žodį. To noriu ir iš kitų. Ką pats pasakytum, jei šiandieną nubraukčiau trejetą tūkstantukų, — lėtai dėstė Greičius, tuksendamas pirštais į kėdės atramą. Greičiuvienė taip papurtė galvą, kad net šukos išlėkė ir, kada jas mikliai padavė žentas, ji nė ačiū nepasakė. Uošvis dar vis atrodė ramus ir tyliai traukė dūmą, žiurėdamas į langą. Henrikas vaikštinėjo pro juos, tai sukišdamas rankas į kišenes, tai vėl jas sunerdamas už nugaros.

— Na, uošvi, paskubėkime. Reikia baigti. Arkliai jau laukia prie durų.

— Teisybė. Pats laikas į bažnyčią jauniesiems, —atsiduso tėvas.

— Aniceta tuoj ateis iš savo kambario. Jai būtų labai nemalonu žinoti apie ką mes kalbėjome,—pridėjo Greičiuvienė.

— Jei neišpildysit ko prašiau, arkliai veltui stovi prie durų.

— Girdi, tėvai? — dusliai pratarė uošvė.

— Girdžiu, girdžiu, — tarė Greičius ir pakilo nuo kėdės.

— Šitokia gėda, — suaimanavo verkdama moteris.

— Palauk, motin. Tuoj ir į ašaras...

— Nenuostabu, išleidžiant už vyro dukterį vis raudama, — lyg ir nesuprasdamas įsiterpė Henrikas.

— Pašauk visus vaikus ir Anicetą, — stuktelėjo Greičius žmonai į petį.

— Ir Anicetą? Tokį smūgį suduoti vaikui.

— Ji kaip tik turi viską žinoti.

Greičiuvienė, skubiai apsišluosčius ašaras, išėjo.

— Aš tuojau nuvažiuočiau arklius nuo durų, — tarė uošvis, žmonai išėjus. Tik reikia dar palaukti Anicetos.

— Žinoma, jos balsas yra pirmaujantis mūsų visų tarpe, — sutiko Henrikas.

Kai po valandėlės grįžo motina susigaudžius visus vaikus, juos abu rado tylinčius ir nusigręžusius į priešingas kertes. Pirmoji duris pravėrė Aniceta, užsimetusi ant rankos baltus tiulius, kurie supo nuo galvos ją visą. Ji buvo nustebusi ir tamsiom, didelėm akim žvilgčiojo tai į vieną, tai į kitą. Dešinėje stovėjo motina su abiem jaunesnėm dukrom, už jų nugaros Petrukas, visa galva praaugęs seseris.

— Trumpai tariant, dukrele, ponas Smilga nesutinka važiuoti į bažnyčią, jei nepridėsiu pasogos dar tris tūkstančus.

Jaunoji nuleido ranką, ir tiuliai baltais debesėliais susirangė aplink jos kojas. Atrodė, kad ji negali per juos išbristi ir pasiekti jaunojo.

— Kas galėjo tikėtis? — sminga jos žodžiai tylon...

— Henrikai, nejaugi? — taria jam tyliai iš tolo.

Henrikas prisiartina. Paima jos ranką, kuri lyg spyruoklė atsiremia į jo delną. Ranka vėsi ir svetima. Ją reikia stipriai laikyti, kad neištrauktų. Auksinis kryželis konvulsingai trukčioja ant nuotakos krūtinės...

— Kas galėjo tikėtis, kad mūsų vestuvinė drama sulauks tokios įtampos? — sminga jos žodžiai tylon, kuri degina visus.

— Mieloji, aš tai darau dėl Tavo laimės. Aš begaliniai Tave myliu ir negaliu pakęsti skriaudos, daromos tavo artimųjų. Neprivalo Tavęs išskirti iš kitų ir turi gauti kas Tau priklauso.

— Mano tėvas pasielgė teisingai. Jis lygiai myli visus vaikus. Tu, gal būt, mūsų nesupratai.

— Esi labai švelni, Aniceta. Bet šiais žodžiais reikalo nepataisysi. Nuo šios dienos mano pareiga Tave užtarti ir globoti. Turime kartu.

— Kitaip Tu nevažiuosi tuoktis, tiesa?

— Aš jau pasakiau.

— Dukrele, mesk žemėn tą velionę. Tai bus daug geriau negu tokios vestuvės.

— Bet kokia negarbė, tėveli, — sušuko Onytė verksmingu balsu. Aš ir Matilda pridėsime iš savo dalies tą sumą, kad tik neištiktų mirtina gėda mūsų namus.

Jaunoji stovi nuleistomis rankomis be žodžių ir be ašarų. Ji stovi užmerktomis akimis ir sapnuoja tarsi klaikų sapną.

— Gėda ne mums, bet ponui Smilgai, — aštriai taria tėvas.

— Žmonės nepasigailės nė mūsų. Nuskambės visur toks atsitikimas ir niekur nerasime vietos.

Aniceta neteko galios nė galvoti, nė kalbėti, nė jausti. Ji atsipeikėjo tik tada, kai Petras sušuko:

— Mūsų namai Tau ne kiaulių rinka, ponas Smilga! Atvažiavo suskis pasogos medžioti! — vaikinas trinktelėjo durimis ir išėjo kumštis gniauždamas.

Šitie triukšmingai mesti šeimos jauniausiojo žodžiai buvo teisingi. Petras labiausiai mylėjo Anicetą iš visų seserų. Ji dažnai užtardavo jį pas tėvus, padėdavo jam išsikapstyti iš įvairių vaikiškų išdaigų... Dabar vaikinas buvo tiek įtūžęs, jog, rodos, galėtų užmušti tą miesčionį.

Arkliai drunkštė prie dūrų, uodegom gindamiesi muses. Jie trypė dėl neaiškaus laukimo ir dėl jurginų, kurie neįprastai puošė jų galvas.

— Onyte, Matilda, — apkabino jaunoji abi seseris. Ačiū jums už gerą širdį. Mūsų namų garbė bus nesutepta. Aš pasitikiu, kad Henrikas mane mylės. Visa tai, kas buvo kalbama šiame kambaryje, tegu praryja tyla. Sutvarkykite formalumus dėl dešimties tūkstančių ir važiuokime į bažnyčią.

Abi merginos lengviau atsiduso, bet kartelis širdyje liko kaip buvęs. Jaunoji ėjo rami, nepratarusi Henrikui nė žodžio, net nepažvelgė į jį. Henrikas sulaikė ją tarpduryje:

— Aniceta, ar tik nebūsi mane klaidingai supratusi....

— Ne, mielasis, šį kartą labai gerai Tave supratau... Na, paskubėkime.

Grįždama į savo kambarį pamatė brolį, prisiglaudusį verandoje prie atramos. Ji priėjo prie atdaro lango ir tyliai jam pratarė pora žodžių, kurių niekas negirdėjo. Svečių kambaryje, kaip bundantis vėjas po kaitros, jau skrido žinia apie vaikino žodžius, kurie buvo pergarsiai pasakyti. Juos nugirdo einanti pro šalį viešnia. Mįslingi žvilgsniai ir pasienių kuždesys dar labiau drumstė sunkią šeimos nuotaiką. Kaikurios kūmutės mėgino net spėlioti, ar kokia bėda nėra ištikusi jaunąją ir smalsiai stebėjo jos vidutinio lieknumo liemenį. Tačiau Aniceta buvo rami, tik negrįžo į jos skruostus pirmykštis rausvumas. Ji be ašarų atsisveikino susijaudinusius tėvus, kurie garbingai laikėsi kitų akyse savo būsimojo žento atžvilgiu. Jaunoji nesutiko drauge sėsti į tą iškilmingą bričką, pasiaiškindama, jog laikosi seno papročio: tik po santuokos grįžti į namus drauge. Brolis užėmė vietą šalia jos. Visu keliu ji nepratarė nė žodžio. Jos akyse spragsėjo trumpalaikės liepsnelės, kaip parako grūdeliai, o lūpose žydėjo šalta šypsena, kaip paslaptinga gėlė po ledu.

Buvo saulėta ir tyli šeštadienio popietė

LIETUVIŲ JAUNIMAS IR TAUTINĖ KULTŪRA

A. TAMOŠAITIENĖ

Žiedai augalų viršūnėse, o jaunimas tai žiedai tautos. Jam visur ir visad atdaros durys. Jis su jaunatvės energija, drąsa ir pasiryžimu žengia į priekį nugalėdamas didžiausias kliūtis ir pasiekdamas savo tikslą. Jaunimui pati geriausia proga nešti lietuvių kultūros vėliavą, skverbtis su lietuvių dvasiniais turtais į platųjį pasaulį, skelbiant kitiems ne tik Lietuvos buvimą ir esimą, bet parodant aniems Lietuvos kultūros laimėjimus, su kuriais negali lygintis jokia kita tauta.

Lietuvių jaunimo atstovai dažnai buvoja tarptautinėse konferencijose, sambūriuose, suvažiavimuose, įvairių klubų pobuviuose, iškilmėse, stovyklose, bendrose kelionėse, suėjimuose ir kituose parengimuose, kur būna daug susirinkę kitataučių jaunimo ir atsiranda gera proga čia būti lietuvių tautos ambasadoriais, gal ir be ypatingų oficialių įgaliojimų. Mūsų jaunimo atstovams reikėtų būti visad pasirengus skleisti Lietuvos vardą ir rodyti lietuvių kultūros laimėjimus.

Knygos geriausias kultūrinis vairas

Atstovaujant lietuvių kultūrą nepamirškim kitomis kalbomis knygų apie Lietuvą. Kiekvienam, kuris interesuojasi apie Lietuvą, parodykime Lietuvos istoriją, dailės leidinius, lietuvių tautodailės dailę, folklorą, Lietuvos gamtovaizdžius, kurie domisi politika neužmirškime biuletenių ir kitų leidinių, kurie pasakoja apie lietuvių naikinimą. Man pačiai teko daugelį kartų dalyvauti įvairiose tarptautinėse parodose ir nuolat atsirasdavo žmonių, kurie ilgas valandas prasėdėdavo prie lietuviškų knygų, jas bestudijuodami ir sau bei spaudai reikiamas žinias berinkdami.

Jei yra progos, lietuvių knygas plačiau išdėstykime, jų parodėlę surengkime ir čia pat vieną, kitą aiškintoją pristatykime. Ir tikrai, įsitikinsime matydami eilę žmonių besidomint mūsų knygomis ir jų turiniu bei nuotraukomis.

Jei yra progų reikėtų turėti su savim ir mažų, pigiai kaštuojančių, brošiūrėlių, kurias galima padalinti tiems, kurie jų norėtų. Po dienos, kitos pamatysime rezultatus, kaip svetimoje spaudoje pasirodys viena, kita žinutė, straipsnis ar net studija apie Lietuvą.

Menas atidaro visų širdis

Jei tik vienas, kitas domisi knygomis, tai menas yra visiems mielai priimtinas ir visų atviromis širdimis laukiamas. Tad eidami-os į konferencijas nepamirškime pasiimti gerų lietuvių muzikos ir dainų plokštelių, mergaitės turi vilkėti tautinius drabužius ir turėti mažą, gražų ir gerą kraitį lietuvių tautodailės dirbinių: juostų, juostelių, kaklaryšių, staltiesėlių, lietuviškų lėlių, su gerai autentiškais tautiniais drabužiais, (bet ne kokiais skarmalais) aprengtos, odos ir medžio dirbinėlių, koplytėlių, gintaro ir kt. Ieškokime progų surengti mažą parodėlę arba per paskaitą lietuvių dailę parodyti. Atsimenu, viena jauna Montrealio Dailės Studijos studentė lietuvaitė važiuodama į svetimtaučių konfenciją, kaip atstovė, skaitė apie Lietuvą ir jos dailę paskaitėlę apsirengusi puošniais Dubingio krašto tautiniais drabužiais. Koks buvo visų klausytojų susikaupimas ir susidomėjimas, o pabaigoje paskaitos, lietuvių plokštelių muzika gausiai palydėta ilgomis katutėmis. Toje konferencijoje ir geriausių kalbėtojų paskaitos nebuvo tiek dėmesio centre, kaip šios kuklios lietuvaitės. Po paskaitos buvo surengta mažytė tautodailės parodėlė, kuri smalsiai, su daugybę klausmų buvo visų dalyvių apžiūrėta. Ir rezultatai labai dideli — keletas straipsnių apie Lietuvą ir jos dailę ir į sekančią konferenciją jau buvo pakviesta vėl lietuvaitė ir studentas muzikas. Įsigyta daug draugų-ių ir didelė pagarba iš buvusių profesorių ir kitų intelektualų. Ir keletai metų jau praslinkus po tos konferencijos, jos dalyviai vis prisimena jiems didelį įspūdį palikusi lietuvaitė, jos paskaita ir graži parodėlė.

Kultūriniai jaunimo šarvai ir ginklai

Mūsų jaunimas užjūriuose yra lyg tautos sargybiniai,, tad jiems reikia būti gerai kultūriniai apsiginklavus. Kiekvienam reikėtų daugiau žinoti apie savo kraštą, jos papročius ir dailę ir turėti mažą bibliotekėlę, o su savim nešiotis vieną, kitą brošiūrėlę apie Lietuvą. Beveik kasdien ir netikėtai atsiranda progų susitikti, pasikalbėti su svetimtaučiais, jiems dažnai būna įdomu mūsų šalis, papročiai, tautodailė. Mergaitės turi susidaryti mažą kraitelį geriausių rankdarbių ir mažų audinių, kuriais gali puošti savo kambarį ir reikalui esant papildyti parodėlę. Mažas rankdarbių kraitis, gražioje mažoje kraitinėje skrynelėje būtų papuošalas kambario ir didelė sutaupa bendrom parodom ir mažom asmeniškom parodėlėm.

Jaunimo organizacijų būstinės reikėtų padaryti lietuvių šventovėmis. Ten turėtų kaboti Lietuvos žemėlapiai, lietuvių herbai, karalių, kunigaikščių, menininkų ir rašytojų portretai, dailės kūriniai, mūsų kr. gamtovaizdžiai, kad užėję svetimtaučiai pajustų lietuvių kultūros esmę. Taip pat savo asmenišką kambarį turime nepamiršti sulietuvinti vienu, kitu paveikslu, tautodailės dirbiniu ir kitu lietuvišku vaizdu.

Mergaitėms būtina turėti tautinis drabužis, jis turi būti laikomas didžiausioj pagarboj. Su juo negalima pakampiais trintis ir negarbingai laikytis. Su tautiniu drabužiu pasirodoma iškilmingais momentais, su prideramu iškilmingumu ir didingumu; jis turi būti puošnus, kruopščiai pasiūtas, kad ji atrodytų, kaip pasakų karalaitė, kad jos jaunystės grožis ir tautinis drabužis būtų pasakiškai neužmirštamas.

Su mūsų daile ir menu lietuviai visur bus mielai sutinkami, labiausiai mėgiami ir ilgiausiai atsiminami, tik reikia būti gerai kultūriniai apsiginklavus.

Septynios bričkos sustojo ties šventoriumi. Ten jau laukė būrys žmonių ir bažnyčia buvo pilnutėlė. Nutiestas kilimas per bažnyčios vidurį baigėsi lauko laiptuose, kuriuos palmės puošė iš šalių, o altoriuje mirgėjo daugybė šviesėlių, žėrėdamos gėlėmis. Aniceta, su ta pačia lig šiol nematyta šypsena, grakščiai padavė jaunajam ranką žengti prie altoriaus. Kitos poros lėtai rikiavosi už jų. Prieš žengdama pirmą žingsį nuotaka prispaudė prie krūtinės vestuvių gėlių puokštę, panerdama joje ligi pusės savo veidą. Dvi tamsios akys žvelgė pro gėles į vyrą, kurį ji už keliolikos minučių galės pavadinti savu. Paslaptingos liepsnelės dar labiau spragsėjo jos akyse, tai buvo kažkas naujo ir žavaus, ko Henrikas anksčiau niekad nebuvo matęs.

"Veni, Creator Spiritus!", — sugaudė vargonai. Visa bažnyčia nutilo. Tiesėsi kaklai toliau stovinčiųjų, stiebėsi žmonės labiau vieni už kitus Jaunasis aiškiu, skambiu balsu atsakinėjo į kunigo žodžius, kas buvo nelabai įprasta tiems, kurie mėgdavo stebėti besituokiančius. Po to kunigas kreipiasi į jaunąją:

— Taip pat ir tu, Aniceta, ar esi gerai apgalvojus, niekeno neverčiama ir tikrai pasiryžusi tekėti už Henriko, kuris šalia tavęs stovi?

— NE! — atsakė dar tvirtesniu balsu į šiuos kunigo žodžius ir sviedė žemėn vestuvių gėlių puokštę...

Kunigas klausiamai pažvelgė į abu jaunuosius.

— Ne, — pakartojo ji kiek tyliau ir pasišalino nuo altoriaus... Kunigas, permetęs akimis sumišusį prie altoriaus būrelį, sugrįžo zakristijon. Iš būrelio išsiskyrė Petras ir padavė jai ranką. Išdidžiai šypsodama jaunoji išėjo iš bažnyčios. Minia išlingavo paskui ją. Tik maža dalelė smalsuolių liko stebėti sumišusių vestuvininkų, kurie atrodė lyg avys praradę piemenį. Pamažu vestuvininkai rinkosi į bričkas. Nebuvo tik jaunojo ir jo draugų.

— — — — — — — — — —

Vestuvių puota tęsėsi pilname triukšme. Jaunoji šoko per visą naktį. Jos lūpose ir vėl buvo dingusi paslaptingoji šypsena, kuri priminė gėlę po ledu...

Ponui Henrikui Smilgai pritrūko oro Lietuvos žemėje. Jis išvažiavo Amerikon pas seserį.

SUVALKIEČIŲ LAIDOTUVIŲ APEIGOS IR RAUDOS

Aprašė URŠULĖ ŽEMAITIENĖ, Čikaga

Redagavo JONAS BALYS

(Tęsinys iš Nr. 3)

5. MOTINA APRAUDA VEDUSĮ SŪNŲ

Jei sūnus buvo vedęs, tai motina išskaito visą gyvenimą ir darbus, panašiai, kaip ir mirusios dukters, sakydama:

"Sūneli mano mieliausias, sūneli mano brangiausias, palikai savo mylimą prisiegėlę ant didžio vargelio ir sunkaus rūpestėlio. Palikai didelį pulkelį savo mažų vaikelių sunkiausiai siratėlių dalelei.

Sūneli mano dobilėli, sūneli mano gražiausias, Dievulis nubaudė mus visus sunkiausiai. Dievulis mieliausias atėmė be čėso mano sūnelį brangiausią, atėmė tavo mylimos ir brangios prisiegėlės širdies žiedelį brangiausią, atėmė siratėlių tėvelį duonpelnėlį.

Sūneli mano sakalėli, rauda ir alpsta tavo brangioji prisiegėlė prie tavo šalelės, verkia pulkelis tavo mažųjų vaikelių siratėlių. Sūneli mano dobilėli, kas uždirbs jiems duonelės kąsnelį, kas rūpinsis patogiais jų nameliais ir visais jų vargeliais..."

Ir taip motina viską išskaito: savo sūnaus darbus, praeitį ir jo likusios šeimynos ateitį.

6. ŽMONA APRAUDA VYRĄ

Žmona vyrą taip pat graudžiais žodžiais aprauda, šaukdama jį vardu:

"Joneli (ar Petreli) mano, prisiegėle brangiausias, ką aš dabar darysiu netekus tavęs taip brangaus duonpelnėlio?

O prisiegėle mano mylimiausias, palikai mane su pulkeliu mažų vaikelių ant didžiausio vargelio.

O Joneli mano balandėli, kas mums uždirbs duonelės kąsnelį, kas užtars už mus žodelį?

Dieve, Dieve, Dievuli brangiausias, nubaudei mane sunkiausiai, atimdamas mano prisiegėlę brangiausią ir mažų vaikelių tėvelį taip reikalingiausį. Palikai mane, kaip paukštelę su pulkeliu mažutėlių sudraskytam ir sugriautam lizdely. Užgaus mus visi vargeliai, užpūs mus visi vėjeliai, užgaus mus visi lietaus lašeliai.

O prisiegėle mano brangiausias, ką aš išleisiu anksti rytelį į sunkų darbelį, ko aš sulauksiu vėlai vakarėlį?

O prisiegėle mano mieliausias, liūdi darbeliai (žirgeliai? J. B.), laukdami savo valdonėlio išmintingiausio, liūdi visi laukeliai, liūdi kalne rugeliai, liūdi visi kaimo susiedėliai, liūdi kartu su tavo brangiausia šeimynėle.

O Dieve, Dieve geriausias, bausk mane sunkiausiai!

O prisiegėle, dovanok man už viską, kai aš kada tau pasakiau aštresnį žodelį..."

Ir taip žmona viską išskaito ir atsiprašo savo vyro.

7. DUKTĖ APRAUDA MOTINĄ

Mirus motinai duktė ar dukterys graudžiai rauda per dvi ar daugiau dienas ir naktis, dėkavoja už visa gera dėl jų padaryta ir atsiprašo motinėlę:

"Motinėle mano širdele, motinėle mano brangiausia, dėkavoju tavo rankelėm, ka mane nešiojai; dėkavoju tavo akelėm, ka mane dabojai ir šimtus naktelių dėl manęs nemiegojai; dėkavoju tavo širdelei, ka mane taip meiliai mylėjai ir karštai prie jos glamonėjai. Dėkui tavo išmintingai galvelei, ka mane taip gražiai mokinai. Išmokinai Dievuliui maldeles kalbėti ir giesmeles giedoti, daineles dainuoti; išmokinai mane visokį darbelį dirbti.

Motinėle mano brangiausia, motinėle mano širdele, motinėle mano balandėle, dėkoju tavo eikliom kojelėm, ka dėl manęs vaikščiojai šimtus mylelių, ka prastovėjai manęs laukdama iš sunkių darbelių (pareinančios), ka mane vedžiojai į šventą bažnytėlę.

Motinėle mano širdele, motinėle mano geriausia, motinėle mano brangiausia, kas ma dabar užtaisys naujas stakleles, kas mane išmokys daugiau darbelių dirbti?

Motinėle mano brangiausia, tu kėlei mane rytelį giedodama šventą giesmelę ar dainuodama linksmą dainelę. Tu mokinai mane mylėti Dievą ir žmones. Tu lepinai mane, kaip paukštelį, mane mylėjai, o savęs niekad nesigailėjai. Tu gynei, kaip paukštelė savo lizdelį, mūs visų namelius, gražiai ir šventai prižiūrėjai.

Motinėle brangiausia, kuo aš tau atsimokėsiu už tas brangias dovanas, ką tu dėl manęs sudėjai?

O Dieve, Dieve geriausias, duok ma baisiausiai kentėti, kad aš galėčiau palengvinti savo motinėlei brangiausiai. Aš prižadu melstis kuo daugiausia, kad mano motinėlė ilgai nekentėtų.

O Dievuli geriausias, duok mano motinėlei dangaus karalystę!"

Jeigu mirusi motina turi sūnų kariuomenėj ar dukterį Amerikoj, tai duktė sako tuos pačius žodžius, kaip ir motina sūnaus raudodama: "Kad aš galėčia nusiųsti pilkąji karvelėlį į svetimą šalelę, nunešti margą gromatėlę pas mano mylimą brolelį (ar seselę), o tavo brangiausią sūnelį (ar dukrelę) ir t.t." Jei kas yra artimų giminių miręs) pvz., brolis ar sesuo), tai irgi sesuo labai graudžiai verkia ir gražiai išskaičiuodama rauda. Kartais net gesmininkai giedoti negali ir verkia visi, kas tik šermenyse dalyvauja.

8. DUKTĖ APRAUDA TĖVĄ

Tėvui mirus likę dukterys, vienos ar su motina, labai graudžiai aprauda:

"Tėveli mano širdele, tėveli mano brangiausias, dėkavoju jumis už jūsų visas malones ir dovanas. Dėkavoju, ka mane užauginai, ka mane išmokinai, dėkavoju už visą jūsų rūpestėlį, ka manim rūpinotės mane augindami ir mokindami."

Jeigu dar netekėjus, tai sako:

"Tėveli mano brangiausias, kas duos ma dalelę, aš likau siratėlė, be savo brangiausio tėvelio. Kas išrinks ma namelius ant viso amželio, kas užtars už mane žodelį, kas palengvins mano vargelį? Kam aš pasiskųsiu, netekus savo brangiausio tėvelio?"

Jeigu jau ištekėjus, tai dėkoja tėveliui: už didę dalelę, už išleidimą į žmones, už gražius ir meilius pamokinimus.

Geros dukrelės graudžiai ir širdingai apverkia savo mylimą tėvelį, padoriai suminėdamos viską, ką tik dėl jų yra padaręs augindamas ir prašo, kad dovanotų, jei kada užrūstino, augdamos buvo nepaklusnios.

Taip pat graudžiai aprauda geros seserys mirusį brolį ar seserį, viską gražiai atmindamos ir išskaičiuodamos nuo mažų dienų: kaip jie augo, žaidė, dirbo, dainavo, linksminosi ir verkė. Viską kaip iš knygos skaito ir atmena visą praeitį.

Kai mažytis kūdikis miršta, tai laidotuvės nėra taip graudžios ir ilgos, nes antrą dieną laidoja. Motina tai ir mažytį graudžiai aprauda, suminėdama jo trumpą amželį. Mažyčiui daugiausia yra giedamos linksmesnės giesmės ir dedamos gėlės, tai ne taip yra liūdna ir graudu, kaip dideliam mirus.

Vyrų daugumas apsišluosto ašaras ir tikrai paverkia kitas, bet kad visu balsu raudotų ir skaičiuotų gražiausius žodžius, tai turbūt vienas kas 50 metų atsiranda. Aš esu aplankius gal apie tūkstantį šermenų, o tik du vyrus mačiau taip graudžiai verkiančius. Yra ir moterų, kurios neverkia, bet labai maža man teko matyti Lietuvoje. Amerikoj tai labai daug yra moterų, kurios mažai verkia arba visai neverkia, o kad žodžiais raudotų, tai visai negirdėti. Jeigu motina ištaria kelis žodžius "dukrele mano", arba duktė "mamyte", tai ir viskas, O Lietuvoj savo mylimo asmens visą praeitį ir ateitį žodžiais išskaitė, raudojo iš pačios širdies gelmių.

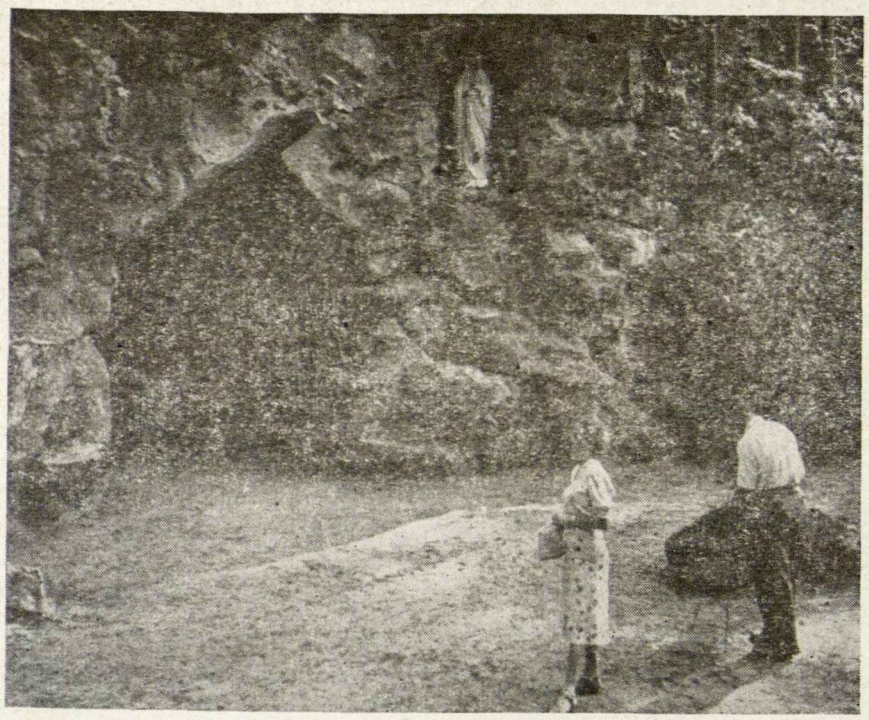

PALANGOS "LIURDAS"
BIRUTĖS KALNO PAPĖDĖJE

Nuotr. V. Augustino

VYRŲ RAUDOJIMAS

Tai taip jau yra, vyrai turi stipresnę širdį ir beveik niekuomet neverkia, retai kuris ašarėlę nuvarvina. Žmonai mirus nekuris dar ir juoko padaro. Žmona grabe pašarvota, o vyras šalia grabo neva verkia ar taip nuliūdęs stovi. Pasižiūrėk — nosinaite vieną akį užsispaudęs, kita į merginas žiūri. Mat per šermenis susirenka labai daug ir gražių merginų, tai yra gera proga išsirinkt. O ir merginos ne viena sau pagalvoja: negaunu vaikino, tai gal nors našlį Dievulis duos. Kai kuris drąsuolis našlys jau per šermenis pradeda merginas kalbinti, kad tekėtų už jo. Ir pradeda girtis, kaip jis savo nabašninkę mylėjo, ir sako: "Aš antrą pačią daugiau ir geriau mylėsiu."

Kai koks sako: "Tai dabar taip negeras laikas, čia pat Gavėnia (ar Adventai), reiks ilgai laukti. Ką darysi, palauksiu, dar geresnę merginą išsirinksiu ir bus viskas gerai. Kaip Dievas duos, taip bus — aršiau per smertį vis nebus."

Ne visi taip sako, yra daug dorų vyrų. Tik jie netaip greiti verkti. Ir gerai, kad Dievas davė vyrams stiprias širdis. Aš per savo amžių mačiau tik du vyrus verkiančius taip, kaip ir moterys.

Vienas verkė savo žmonos. Jauna, graži ir labai dora žmona buvo. Paliko tris mažas dukreles. Kad tas vyras verkė, tai mažai moterų taip gražiais žodžiais rauda, kaip tas vyras raudojo. Net giesmininkai negalėjo giedoti ir visi su juo raudojo, kas tik dalyvavo šermenyse. Moterys alpo iš gailesčio. Aš dar maža buvau, kokių dešimties metų, o jo graudaus raudojimo žodžiai, rodos ir šiandie ausyse skamba ir, rodos, aš matau tą žmogų savo akyse, kaip gailiai jis verkė savo mylimos žmonos. Jo vardas buvo Tamošius Kumpaitis, o jo žmonos Elzbieta. Jie gyveno Šukiuos, Lankeliškių parapijoj, Vilkaviškio apskrities ir tas buvo prieš 50 metų.

Ir dar mačiau, kaip vienas jaunas vaikinas labai verkė savo brolio, kurį užmušė automobilis. Jis ir jo motina baisiai verkė. Po dviejų metų ir motina mirė, tai jis ir motinos graudžiai verkė: alpo ir krito į duobę, vyrai turėjo jį laikyti suėmę glėbiais, kaip mažą vaiką. Ta moteris buvo labai vargingo ir sunkaus gyvenimo, bet buvo gera ir teisinga. Jos vardas Anastazija Gelminienė, mirusio sūnaus vardas Petras, o tas, kuris taip graudžiai verkė, tai Jonas vardu. Jis buvo devyniolikos metų, kai jo brolis mirė, o žuvęs brolis buvo septyniolikos. Tai buvo Čikagoje, Amerike.

LYDĖJIMAS

Prieš pat lydėjimą susirenka visi artimieji giminės prie grabo ir atsisveikina mirusįjį. Giesmininkai gieda "Aniolas Dievo". Uždaro grabą ir kas yra artimesni giminės, tai nešant grabą iš pirkios jie laiko rankose degančias žvakes (grabnyčias) ir eina, iki įdeda grabą į vežimą. Tada žvakes užgesina ir sėdasi į vežimą šalia grabo. Susitaiso lydėtojų procesija: pirmiausia eina vienas nešdamas kryžių, šonuose neša karūnas ir eina keli vedėjai, patys geriausi giesmininkai, vyrai ir moterys. Užgieda giesmę "Marija, būk pagarbinta". Tą giesmę pabaigus, užgieda Visų Šventų litaniją ir gieda visą iki pabaigos. O kai toli reikia lydėti, tai dar gana didelį skaičių giesmių pagieda. Gali ir visi važiuoti, bet maldingiau esti ir daugiau pagarbos suteikiama mirusiam pėstiems lydint, užtai žmonės netingi ir nesijaučia pavargę pėsti eidami. Dalyvauti laidotuvėse yra didelė Dievui garbė ir artimui meilės parodymas.

Kai būna labai toli lydėti, tai karūnas įdeda į vežimą, — kai vėjuota diena, tai labai sunku jas nešti, — tik netoli bažnyčios vėl paima nešti karūnas. Kryžių visą kelią neša vyrai pasimainydami.

Atlydėjus prie bažnyčios, grabą padeda ant morų (neštuvų) ir atidaro. Reikia pataisyti kūną, nes dažnai būna susikratęs bevežant, ypač jei kelias esti nelygus. Kartais būna išpuolęs šventas paveikslėlis iš rankų ir tas grabnyčios galutis, ar galva kiek pavirtus ant šalies. Reikia pataisyti, o svarbiausia tai dar kartą atsisveikinti su mylimu asmeniu.

PALAIDOJIMAS

Tada vėl uždaro grabą ir ateina kunigas. Pakrapina šventu vandeniu. Jei laidojama su mišiomis, tai kūną neša į bažnyčią ir jis būna ten per mišias. Po mišių nešamas į kapines palaidoti. (O jeigu be mišių, tai tiesiai nuo šventoriaus neša į kapines). Kunigas prie duobės atgieda ir atkalba reikalingas giesmes ir maldas ir pakrapina duobę šventu vandeniu. Tada grįžta į bažnyčią, o lydėtojai ir susirinkusieji dar pagieda giesmių. Pirmiausia gieda "Sveika karaliene motina meilinga" ir "Sveika, karaliene motina mielaširdystės", paskum kitas giesmes: "Iš gilumos širdies šaukiu prie Tavęs, Viešpatie", "O Dieve Tėve, Dieve maloningas" ir kitas. Kalba daug maldų ir poterių. Giminės ir artimieji baisiai verkia. Nekartą motiną, dukterį ar moterį turi net nešte nunešti nuo kapinių apalpusias. Pasimeldę už visus mirusius ir palaidotus ant tų kapinių, grįžta kiekvienas į savo namus.

ROŽANČIAUS GIEDOJIMAS NAMIE

Palaidojus giminės ir artimieji draugai eina į mirusiojo namus, kiek pailsi ir pasišneka, pasiguodžia. Vienas katras stipresnis iš šeimos eina per visą kaimą prašyti "ant rožančiaus". Mat tą vakarą po laidotuvių būna giedamas rožančius už tą mirusįjį, šiandie palaidotą, ir už visus tos šeimos mirusius, taip pat ir už visus mirusius ten dalyvaujančių žmonių. Eina tik senesni žmonės. Jaunimas mažai kada eina, tik jei mažai yra giesmininkų, tai ir jaunimą prašo giedoti: kuo daugiau giesmininkų, tuo lengviau giedoti. Rožančius su visomis giesmėmis ir poteriais užima daugiau kaip tris valandas laiko.

Rožančiaus giedoti eina abudu iš šeimos, vyras ir moteris. Šeimininkė nešasi ką iš valgomų daiktų: gražų mėsos šmotelį ir duonos, ar sūrį ir duonos, ar pyrago gražų kepaliuką. Tie valgiai vadinasi "almužna" ar auka, reiškia, ir aš prisidedu su savo dalimi prie paruošimo, nes ir už mano mirusius eina dalis maldos.

Rožančių gieda "vakarinį", t. y. saldžiausio vardo Viešpaties Jėzaus. Pirmiausia sukalba poterius už visus mirusius tos šeimos narius ir kiekvienas už savo šeimos narius. Tada pradeda giesmes giedoti. Pirmiausia gieda "Diena rūsti, diena ana" ir antrą giesmę apie Dievo teismą: "Dieve augščiausias, Dieve maloniausias, ką aš tad veiksiu, kur pasidėsiu, kad gyvenimo pasibaigs diena?" Toliau gieda tris giesmeles prie Panelės Švenčiausios, vadinamas trijų dalių rožančiaus giesmes. Dar atgieda karunką prie Švenčiausios Trejybės ir kelias kitas giesmes. Ir vėl sukalba poterius už visus mirusius.

Tada duoda visiems valgyti ir šiek tiek išgerti? Tas valgis būna lengvesnis. Jei yra valgoma diena, valia valgyti su mėsa, tai duoda šaltos mėsos ir pieniškų valgių: sūrio, sviesto, kavos, baltos duonos ar pyrago, — ką turi tai tą ir duoda, pagal savo išgalę. Kai pasninko diena, tai tik pieniški valgiai duodami.

Pavalgę žmonės pradeda tikrąją rožančiaus maldą. Pirmiausia pagieda litaniją prie Švenčiausios Trejybės. Po to pramatorius arba vedėjas atgieda intenciją. Po to visi atgieda giesmę "Jėzau saldus Išganytojas, viso svieto gelbėtojas". Tą giesmelę kartoja triskart. Tada gieda visą rožančių.

Visas rožančius, su maldomis ir poteriais, užima gana daug laiko, daugiau kaip tris valandas. Jei mirusiojo yra daug giminių, jau seniau išmirusių, tai būna labai daug poterių už šeimyną. Reikia pasakyti visų mirusių giminių vardus atskirai ir visi dalyviai kalba poterius už kiekvieną mirusį atskirai. Ir tolimi giminės yra atmenami. Poteriai kalbami taip: už kiekvieną vardą tris "Sveika Marija" ir tris "Amžiną Atilsį". Taip jeigu yra 20 vardų, tai yra dukart po 60 maldų. Dar kalba už visus mirusius tuos namuos, tame kaime, toj parapijoj. Kiekvienas dalyvis irgi kalba už visus savo šeimynos mirusius, vis po tris "Sv. M." ir tris "Amžiną Atilsį". Pabaigę poterius dar pagieda litaniją saldžiausio vardo Viešpaties Jėzaus ir dvi giesmeles. Pirma: "Jėzau, saldus atminimas, Panai duotas apreiškimas"; antra: "Saldžiausias Jėzau, dėliai vardo Tavo, laikyk krikščionis apiekoje savo."

Pabaigus rožančiaus maldas ir giesmes, duoda valgyti ir kiek išgerti, bet niekas nepasigeria. Tas valgis tai jau pilnas valgis, vadinasi pietūs. Tada duoda ką turi geriausia: dvejopos sriubos, rūgščios ir lengvesnės su pienu, ir geriausios kokios turi mėsos. Pataiko šviežios duonos ir pyrago iškepti, arba gatavą mieste nuperka. Jei pasninko diena, tai mėsos vietoj duoda skaniai sutaisytų silkių ir stengiasi gauti žuvies. Mirusiojo giminės nesirūpina, ką jie patys valgys po šermenų, jie tik stengiasi kuo geriausiai žmones pavaišinti. Jie visi dėkoja mirusio šeimos nario vardu.

Pavalgę žmonės vėl meldžiasi, sukalba poterius ir pagieda kelias giesmes, kurių ypatingai šios dvi priguli rožančiaus maldai: pirma "Ėmiau nuo Dievo dovaną nemažą" ir antra "Tegul bus Jėzus Kristus pagarbintas, iš Jo malonės esmi pasveikintas, atmetu svieto piktybes, veiziu in dangaus grožybes". Kai šią giesmę gieda, tai visi iš eilės bučiuoja kryželį. Pirmas paima kryželį vadovaš arba pirmasis giesmininkas, pats pabučiuoja ir paduoda šalia sėdinčiam, o tas kitam ir taip visiem iš eilės, kas tik yra namuose. Po to dar pagieda Panelės Šv. vakarinę karunką, vadovas ir visi su juo atkalba vakarines maldas. Pabaigai pagieda "Aniolas Dievo."

Visi gražiai atsisveikina, padėkavoja vieni kitiems, atsiprašo, jei kas buvo negerai ir skirstosi į namus. Giminės, atvykę iš toliau ,dažniausiai lieka nakvoti ir dar pasiraminti.

MIŠIŲ UŽPRAŠYMAS

Praėjus 30 dienų nuo mirties, vėl būna užprašytos mišios su egzekvijomis bažnyčioje. Ir vėl vienas namiškių eina per visą kaimą, prašo visus, kas tik gali, nueiti į bažnyčią mišių išklausyti ir vakare rožančiaus giedoti. Paprastai žmonės gausiai eina į bažnyčią, seni ir jaunimas, o rožančiaus giedoti tai tik senesnieji, — nebent giesmininkų nori daugiau turėti, tai prašo ir jaunimą. Tas rožančius taip pat prasideda ir taip pat baigiasi, nuo pirmo žodžio iki paskutinio, kaip ir po laidotuvių.

Metams laiko nuo mirties praėjus, vėl būna užprašytos mišios bažnyčioje, vėl suprašomi visi giminės ir kaimo žmonės mišių į bažnyčią ir rožančiaus giedoti namuose.

Nekartą atsitinka, kad į metus vienoje šeimoje esti ir dvejos laidotuvės. Žmonės vis stengiasi gražiai apsieiti, kiekvienas pagal savo išgalę. Beturčių visi pokyliai biedni. Pagrabo ar rožančiaus laike užtenka duonos ir mėsos ar silkės šmotelio, kavos puoduko, o po palaidojimo patys nė to tiek neturi. Tačiau džiaugiasi, kad nors šiuo tuo galėjo gerus žmones pavaišinti.

Tokios buvo laidotuvių apeigos ir raudos Lankeliškių ir Alvito paylinkėse, Vilkaviškio apskrities, maždaug prieš 50 metų. Lietuvoje buvo gražus paprotys per šermenis giedoti šventas giesmes, kurių aš daugybę mokėjau mintinai ir giedojau su visais žmonėmis šermenyse.

Tėvynės prisikėlimo išvakarėse

(Tęsinys iš 127 psl.)

joms nesuprantama kalba... Gaila popieros, laiko, o gal būt ir malonių skaitytojų nervų. Trumpai suglaudus, — visi išlaikėm kvotimus, visi tapome atitinkamai apdovanoti, visi buvome patenkinti.

Tačiau...

Vyresniųjų skyrių mokiniai gavo po gražiai įrištą knygutę; jų viršeliuose aukso raidėmis buvo atspausti pavadinimai. Mažieji buvo apdovanoti ligi šiol nematytais ne tai saldainiais, ne tai žaisleliais: tai iš miltų su cukrum pagaminti gyvulėliai, paukšteliai, arba įvairios dūdelės; viskas margai nudažyta, kur reik paauksuota.

Kada mes dičkiai pavartėm savo knygutes, pasitenkinimas garuote išgaravo, ir pradėjom net pavydėti mažiukams: su auksiniais gaideliais, antelėmis galima buvo žaisti, galima buvo jiems į uodegėlę papūsti, ir jie giedodavo. O nusibodus, juos buvo galima net suvalgyti. O ką daryti su paauksuotom knygelėm? Po kelis kartus mes skaitėm jų pavadinimus ir nepasitenkinimo kartelis augo. Bet gi tokiu iškilmingu momentu negi pasakysi, kad gautoji dovana yra niekis, šlamštas, o gal dar blogiau, negu šlamštas? Ką gi reiškė tie **rusų raidemis** bet **lyg ir lietuvių** kalba parašytieji knygučių pavadinimai? Tokius dyvus mes taip pat tik pirmu kart išvydome. Kaip ir tuos iš miltų, klijų ir sacharino sulipdytus paukščiukus. Iš kur jie? Keno tai supirkta, išgalvota? Mokytojo? Ne. Pasirodo, to baisaus Varšuvos "popiečitelio", kuris negalėdamas atvykti į mūsų iškilmingą aktą, mus tačiau neužmiršo ir atsiuntė "dovanų"....

Poteriai ir maldos,
Lietuvių skaitymai,
Katekizmas,
Šventa istorija.

Graži knygelė ir daug, daug panašių, bet visos spausdintos rusų raidėmis.

Kilo mintis, gaiviališkai, kaip žaibai: atsikratyti to šlamšto. Pasinaudoję proga, kada mokytojas su svečiais nuėjo į kitą namo galą, mes susimetę būrin patraukėm vieškeliu Keturvalakių bažnytkaimio link. Paėję apie porą kilometrų nuo mokyklos viename griovyje tarprugėje tas knygas sukrovėm ir... padegėm.

ATEITIES SPINDULIAI

ALDONA BAUŽINSKAITĖ

Eilėraščiai

DAR PALAUK, MOTULE!

Žinau, Motule, daug naktelių
Manęs rymodama pralaukei —
Ir snaigei leidžiantis ant kelio,
Ir linui beplaukiant palaukėj.

Tik Tau vienai dar nepabodo
Varteliams girgždant žvelgt per langą —
Ar tai ne aš grįžtu per sodą,
Ar neatneš kas linksmą gandą.

Gal būt, Motule, daug dar kartų
Gegužy obelys baltuos,
Kol prie gimtos sodybos vartų
Širdis laukimą užvaduos.

O Tu seki, kaip grįžta paukščiai,
Ir lauki—žinią gal atneš,
Tačiau girdi tik maldą graudžią:
Palauk, Motule, dar manęs.

GIMTINEI

Namelis toks nedidelis, neaukštas,
Paskendęs liepų kvapiame glėby,
Ir pilnas džiaugsmo nuo pat rytui auštant
Lig saulei leidžiantis. Širdis čia taip rami.

Kai sutema suglosto stogo šiaudus,
Ir pirmos žvaigždės už žirgelių laikos,
Tu taip maža prie liepų prisiglaudus,
Gimta pirkele ant gėlėto šlaito.

Tu taip menka, šiaudais dengta pirkele,
O telpa tavyje tiek jausmo, tiek širdies.
Nuo kūdikiškų ašarų ant slenksčio žolės želia,
Nuo juoko stogas, rods, prie liepų prisišlies.

Gimtine mano, prisiglausk visai prie liepų,
Kad audros nenuplėštų stogo tau,
Kad saulei tekant tu rasa sudrėkus
Išgirstum mano balsą — "sugrįžau."

PAVASARIS

Klausiaus, ir netikėjau!
Nors netikėjau, vėl klausiaus —
Aplink pavasaris klegėjo
Už upeliuką daug garsiau.

Baltesnės obelys už sniegą!
Už sniegą šėlstančioj pusny.
Kur vėjas pučia, vis palieka
Kalnai žiedelių supūsti.

Aš skyniau žiedus, nes mylėjau,
Mylėjau dangų su žeme!
Mylėjau žiedlapius, kaip vėjas,
Gal būt, mylėjau ir Tave!?

MYLĖJAU DANGŲ SU ŽEME...

Nuotr. V. Augustino

Stiklinis drambliukas

LORETA BAIKŠTYTĖ

Štai jau daugiau, kaip valanda, kai sėdžiu Nelės kambaryje. Senutė šeimininkė įvedė mane į šią jaukią palėpę, pasodino minkštoje kėdėje, padavė knygą ir nusišypsojusi pridūrė: "Nelė greit grįš. Palaukite. Žinau, koks nustebimas bus Nelei jūsų atvažiavimas. Ji tiek daug pasakojo apie savo gimnaziją, ir ten sutiktas drauges." Tai pasakius ji išėjo.

Ir štai sėdžiu aš viena ir laukiu. Aplink tyla. Pravertas langas, ir pavasario vėjas plevena užuolaidas. Neramiai žiūriu į slenkančias laikrodžio rodykles ir laukiu jos — Nelės, savo mylimiausios draugės...

Jau daugiau, kaip dveji metai, kaip mes nesimatėme... Apsižvalgau aplinkui. — Nė vienos fotografijos — nieko iš tų laikų, kai mes buvom kartu. Kažkoks tamsus šešėlis perbėga mano mintis. Nejau Nelė pamiršo tuos laikus, kai mokėjome juoktis kartu ir šluostyti ašaras viena kitai? Nors, iš tikrųjų, Nelės niekas nematė verkiant. Nematė ne todėl, kad ji buvo taip laiminga, ar patenkinta gyvenimu. Ne! Gal todėl, kad Nelės buvo toks būdas, o gal todėl, kad ji nenorėdavo užkrėsti kitus savo liūdesiu. Bet ji liūdėjo—aš viena tai žinau ir gal todėl taip myliu ją — savo nuostabią Nelę. Nejau ji visa tai pamiršo?—Ne, kažkodėl netikiu. Dar kartą apžvelgiu kambarį. Jis toks jaukus ir savas,—bet jame nėra nieko, kas bent kiek primintų anuos laikus, kai mes buvome kartu...

Mano akys klaidžioja sienomis, staliuku, spintelėmis. Staiga žvilgsnis apsistoja ant mažos lentynėlės prie lovos. Lentynėlė tuščia, tik vienas mažas dalykėlis stovi ant jos ir lyg pasakoja man apie kažką praėjusį ir nebegrįžtamą. — Tai mažas žalias stiklinis drambliukas! Paimu į rankas ir glaudžiu jį prie veido. Spaudžiu jį tvirtai pirštais, lyg norėdama užslopinti atsiminimus. Pati nepasijuntu, kaip atveriu ranką ir įsižiūriu į tą mažą žalio stiklo gabalėlį. Jis mane neša kažkur toli, pro praeities rūkus, pro laiko miražus, atgal į aną praeitį, kur skambėjo juokas riedant ašaroms, ir riedėjo ašaros skambant juokui.

Buvo vėlus auksinis ruduo, kai aš pirmą kartą pamačiau tą mažą stiklinį drambliuką. "Nelė dramblį įsigijo talismanu", suriko kažkokia mergaitė plačiame mokyklos kieme. "Ne dramblį, o dramb—liuką", vaikiškai pataisė Nelė. "Bobutė sako, kad drambliukai laimę neša", pridėjo ji šelmiškai ir pranyko būryje kitų mergaičių. Ji pranyko, bet kažkodėl jos živlgsnis pasiliko manyje. Jis buvo toks laimingas ir džiugus, toks pilnas pasitenkinimo, kad žingeidumas mane vertė išaiškinti, — kodėl?

Bet Nelė nebuvo iš tų, kurios daug kalbėtų apie tą savo laimę. Tą popietį ėjom kartu su Nele namo. Ji juokėsi savo laisvu juoku ir apgailėjo kiekvieną rudens lapą, kuris pasisupęs ore krisdavo ant pilko gatvės grindinio.

— Praėjo daug dienų. Stori sniegulių sluogsniai dengė plačias gatves, tvoras, praeivių galvas ir pečius.

"Aš mylėjau rudenį", sakydavo Nelė, žiūrėdama pro pravirą klasės langą į baltą žiemą, kuri buvo atėjusi. Bet čia, lyg pasiteisindama pridurdavo: "Bet aš myliu ir žiemą", ir nusijuokdavo linksmai .

Dažnai sėdėdama viena galvojau, kad Nelė tai laimingiausia mergaitė gimnazijoje. Visuomet linskma, patenkinta ir savo skardžiu juoku užkrečia visus.

Ir laikas nepaprastu tempu nusinešė žiemą. Nuplėšė daug kalendoriaus lapų ir numetė juos pamiršimui...

Buvo toks žavus, viliojantis pavasaris. Pilnas mokyklos kiemas prisipildė juoko, šūkavimų. Į mano sielą įsiskverbė kažkoks keistas nerimastis. Pamažu nuėjau į koplyčią. Ji buvo beveik tuščia. Prieš mane mirgančios žvakių liepsnelės sutelkė kažkokio ramumo. Jau norėjau pakilti ir išeiti, kai mano akys pastebėjo mergaitės šešėlį. Aš nemačiau jos, bet supratau, ji verkė. Įprastu žingeidumu lukterėjau. Norėjau pamatyti jos veidą. Bet mergaitė neatplėšė rankų nuo skruostų. Ilgai žiūrėjau į ją. Staiga pradėjau netikėti sau: mergaitė spaudė prie veido stiklinį drambliuką—Nelė.

Greit palikau koplyčią ir išėjau į kiemą. Pavasario vėjas draikė mano plaukus ir mintis. Kaip atrodo Nelės veidas dabar, kai rieda ašaros? Pripratus matyti vien plačią šypseną, neįsivaizdavau kančios jos veide. Aš laukiau jos išeinant į kiemą. Ilgai laukiau, — taip norėjau pamatyti, kaip atrodo, riedant ašaroms ta, kuri visada juokiasi? Pagaliau ji išėjo. Prie durų sutiko kažkurią mergaitę ir pradėjo kažką jai pasakoti. Kai jos buvo arti prie manęs — aš vėl netikėjau savo akims. Ji juokėsi taip, kaip visuomet, ir pasakojo kažką linksmo su ja einančiai. Pirma mano mintis buvo, kad koplyčioje aš mačiau ne Nelę. Bet abejonių šį kartą nebuvo. Kai ji priėjo arčiau, pamačiau jos rankose tą patį stiklinį drambliuką.

Aš nedrįsau nei tada, nei vėliau ką nors klausti Nelės. Po to, daugiau niekad nebemačiau Nelės verkiant, bet aš žinojau, kad ji kenčia ir gal daugiau už mus visus. Tas žinojimas mane priartino prie jos ir, pradėjau mylėti ją. gal net gerbti, kad ji taip mokėjo neapsunkinti kitų.

Greit Nelė baigė gimnaziją ir išvažiavo gyventi kitur. Niekad nesužinojau ką Nelei reiškė šis stiklinis drambliukas. Tačiau dažnai matydavau jį Nelės rankose, žinojau — jis buvo jai labai brangus. Daugiau, kaip du metus, nebuvau Nelės sutikusi. Girdėjau, kad ji buvo laiminga. Bet netikėjau tuo, nes tik aš viena žinojau apie žalią stiklinį drambliuką ir didįjį nežinomą Nelės skausmą.

Staiga, kažkeno lengvi žingsniai mane išbudino iš šio nevykusio, tačiau man taip saldaus sapno. Pamažu prasivėrė durys, ir... Nelė! Ji stovėjo prieš mane tokia pat, kaip ir anuomet su šypsniu lūpose. "Jole!", sušuko ji ir savo rankomis apvijo mano kaklą. Staiga ji paleido mane,

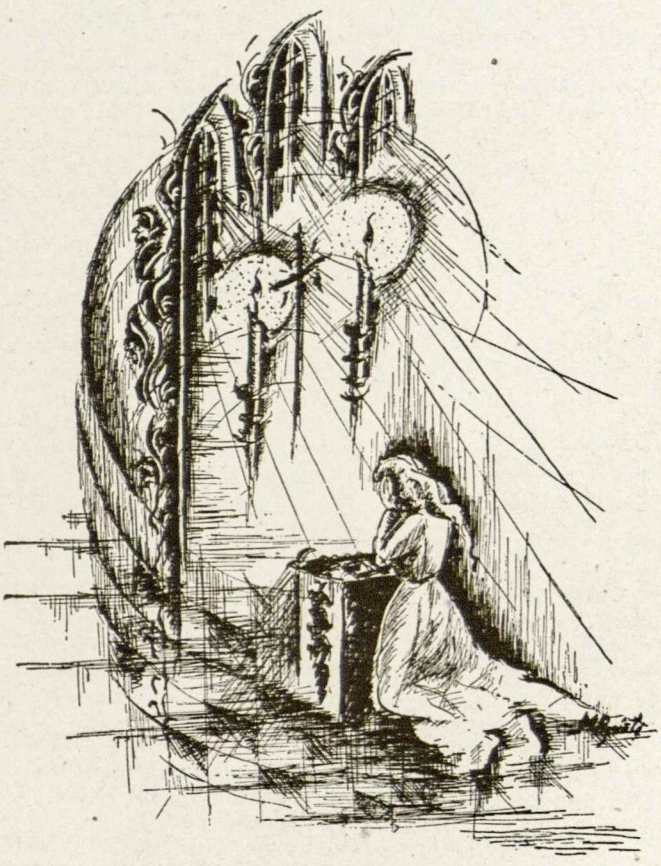

. . . mergaitė neatplėšė rankų nuo skruostų.

Iliustracija Marytės Pupiūtės

MOTINA

A. BENDORIŪTĖ

Milžiniškame didmiesty, pro kurio pilkus ir niūrius dangoraižius sugebėdavo prasiskverbti tik mažiausias išbalęs saulės spindulėlis, apsigyveno senutė tremtinė.

Ir kiekvieną dieną sėdėdavo ji prie apdulkėjusio lango, bereikšmiu žvilgsniu apžvelgdama kaimyninius namus, ir tik jos vos matomai judančios lūpos ir senais, bespalviais skruostais riedančios ašaros sakė, kad ji ne akmeninė statula, bet žmogus.

Kasdien praeidavo ji to svetimo miesto pilkomis gatvėmis, kuriomis važiuodavo šimtai automobilių, keliančių kurtinantį triukšmą ir minios žmonių, it nesulaikomos jūros bangos, skubiai plaukdavo pirmyn. Senutė tremtinė, tyliai šnabždėdama kitiems nesuprantamą maldą, lėtai slinkdavo pirmyn, o žmonės—robotai, dažnai sustoję į ją pažiūrėdavo.

*

Miesto parke klykia iš džiaugsmo, nerūpestingai bėgiodami ir žaisdami. Pribėgę prie laukiančių motinų, jie puola jų glėbiuosna ir karštai bučiuoja motinų skruostus. Viešpataujanti laimė skraido ant juoko sparnų, tik senutė tremtinė, liūdnai ir pavydulingai stebėdama motinų laimę, tyliai kalba karštą maldą.

*

Dideliais, grakščiais šuoliais, it lanksti šokėja, atšokuoja naktis ir savo užburiančia skraiste pridengia didelį miestą. Gatvėse klega juokas ir įkyriai šviečia reklamų blykčiojančios lempos. Bažnyčioje tylu. Gelsvoje žvakių šviesoje susitinka dvi motinos: Marija, laikanti ant kelių nebegyvą numylėtą Sūnų, ir senutė tremtinė, širdyje ir mintyse matanti savo vienintėlį sūnų partizaną. Kai ji tyliai mąsto apie Marijos kančią ir sielvartą, jos širdis išgirsta beviltišką, maldaujantį šauksmą, atplaukiantį per miškus, kalnus, klonius ir vandenynus, ir pagaliau užliejantį tyliąją bažnyčios tamsą savo begaliniu liūdesiu.

— Motin, motin, aš kenčiu alkį ir pritrūkau šovinių nuo priešo apsigint!"

Bažnyčioje tyliai varva gelsvų žvakių vaškas, ir jų liepsna, kildama į viršų, nuostabiai vyniojasi ir pinasi. Giliame kolonos šešėlyje senutė tremtinė sukniubusi guli prie Marijos kojų, ir abiejų motinų širdis raižo meilės ir sielvarto kalavijai.

*

Tą vakarą toli, toli už Atlanto, pasiruošęs sargybai partizanas savo draugui užsiminė:

— "Keista, bet aš šiandien jaučiuosi įgijęs daug vilties ir stiprumo. Galėčiau prisiekti, kad ką tik girdėjau savo motinos karštą maldą už mane."

MERGAITE, SPORTUOK!

E. ŠIKŠNIŪTĖ

Fizinis auklėjimas šiais laikais yra pasidaręs viena iš svarbiausių bendrojo tautos ar valstybės auklėjimo dalių. Mūsų mažoji šalelė per trumpą savo nepriklausomo gyvenimo laikotarpį šioje srityje padarė milžinišką šuolį. Tačiau 2-sis pasaulinis karas, sutrypdamas mūsų nepriklausomybę, davė kartu skaudų smūgį ir mūsų sportiniam gyvenimui. Dabartinėse gyvenimo sąlygose mūsų sportinis gyvenimas yra gerokai smukęs, ir yra pavojus, kad gali dar labiau sunykti. Turėtume todėl sukrusti ir susirūpinti, kad lietuviškas sportas nebūtų nustumtas į paskutines vietas.

Šis straipsnis yra specialiai taikomas mergaitėms, kadangi mūsų mergaičių sportinis judėjimas dabar, galima sakyti, yra atsistojęs mirties taške. Kodėl, gi, tu taip apsileidai, mergaite? Pasiteisinsi neturėjimu laiko, sąlygų, noro ir panašiai? Nevisai, — turint gerų norų, minimalias sąlygas visada surasi. Svarbiausia, tai trūksta idealizmo, pasiryžimo. Dabartinė kasdieninė aplinka tave traukia į savo tuščias ir net žalingas pramogas. Sukrusk ir nepasiduok pilkai kasdieninei srovei!

Sportinis kelias suteiks tau daug dvasinės ir fizinės stiprybės. Ne tik tavo kūnas, bet ir protas pasidarys judresnis ir vaiskesnis. Tu galėsi daugiau atsiekti moksle, darbe ir kitose srityse, nes tavo energijos potencialas bus žymiai padidėjęs.

Katalikų Bažnyčia dabartiniais laikais sportą taip pat labai remia ir skatina. Popiežius Pijus 10-asis yra pasakęs: "Jauni žmonės turi sportą mėgti. Tai išeina į sveikatą jų kūnui ir sielai. Bežiūrėdamas, kaip jie šokinėja, laksto ir žaidžia, žmogus pasijunti net jaunesnis. Geriau būti sveikam ir neturtingam, kaip turtingam ir nesveikam... Nėra didesnio turto už sveiką kūną ir didesnio džiaugsmo už širdies džiaugsmą."

Sportas tau padės išspręsti laisvalaikio problemas. Išnaudodama savo laisvalaikį, tu dažnai arba betiksliai prasėdi kambaryje, arba, norėdama "išsiblaivyti" eini į šokius, kinus ar kitokias pramogas, kas tave dar labiau vargina ir tavo mintis apsunkina. Gi sportuodama gryname ore, savo kolegių tarpe, tu tikrai surasi atsigaivinimą. Kaikurios iš mergaičių, norėdamos išlaikyti taip vadinamas "linijas", nevalgymu ar net rūkymu save tiek nusilpnina, jog pagadina savo sveikatą. Jos užmiršta, kad fizinis lavinimasis yra pati geriausia pramoga išlaikyti gražioms "linijoms". Sportuodama tu visada būsi grakšti, nesuglebus, sveika ir stipri. Tiesa, netvarkingas ir perdėtas sportavimas gali pakenkti sveikatai, todėl čia privalai turėti saiką ir žinoti savo fizinį pajėgumą. Niekuomet to neatsitiks, jei tu sportuosi tvarkingai ir geroje priežiūroje.

Sportas visada padės išlaikyti stiprius dvasiniai ir fiziniai individus, kurie yra taip reikalingi mūsų tautos likiminėje kovoje. Tad kaip mes galime pasiteisinti, nekreipdamos dėmesio į sportinį judėjimą. Mes privalome įgyti žinių ir prityrimo, idant grįžusios išlaisvinton Tėvynėn galėtume įnešti savo indelį į Lietuvos sporto istoriją.

Daugumas iš mūsų jaunesniųjų mergaičių su sportiniu pasauliu tėra mažai, arba ir visai neusidūrusios, tačiau mes juk turėjome visą eilę patyrusių sportininkių. Kur gi, dingote jūs, kurios buvote iškilusios ar bepradedančios kilti savo gražiais rezultatais, arba jūs, kurios lietuviškas spalvas net tarptautinėje arenoje gynėte! Jūs turite būti pavyzdžiais kitoms mergaitėms ir nešti atsakomybę dėl sportinio veiklumo išlaikymo. Laikas tau, lietuvaite sportininke, pabusti iš miego! Sportuok pati ir kartu organizuok sporto būrelius sutraukdama apie save kuo didesnį mūsų mergaičių būrį. Reprezentuodamos lietuvišką sportą prisidėsime ir prie lietuvių vardo populiarinimo pasaulyje.

---

jos akys klaikiai žiūrėjo į tuščią lentynėlę. "Drambliukas?", sušuko ji. Buvau pamiršus jį padėti į vietą, todėl tuoj jai padaviau. Jos žvilgsnis iš kart pasikeitė, bet ji nieko neištarė, tik nusijuokė savo įprastu juoku ir paklausą kažką nerūpestingai. Ji ir dabar negalėjo man nieko pasakoti, ji vis dar buvo ta pati senoji Nelė.

Po poros dienų grįžau vėl namo. Sėdėdama traukiny ir žiūrėdama į bėgančius vaizdus, dar kartą prisiminiau praleistus metus ir visas smulkmenas, tik Nelės žaliojo drambliuko paslaptis liko niekad neišaiškinta.

Aš nežinau ar kas pasikeistų, jei Nelė sužinotų, kad aš pastebėjau jos ašaras gėlėse paskendusioj gimnazijos knplytėlėj. Galbūt, jei ji man visa tai papasakotų, nebūtų taip įdomu, bet tik vieną aš žinau, kad nei juokas, nei ašaros dar nepasako, kas yra žmogaus širdy.

ROMUALDAS KISIELIUS

UŽ KALNŲ BALTŲJŲ

Plauko debesėliai melsvoje padangėj,
Į kuriuos su ilgesiu žiūriu.
Už kalnų baltųjų tėviškėlę brangią,
Jos žieduotas pievas, pakeles regiu.

Ten rūpintojėlis rymo nusiminęs,
Nemunas senelis šneka taip tyliai...
Aš girdžiu tą balsą jo jautrios krūtinės,
Ir matau, kaip krinta obelų žiedai.

Ir nukritę dengia pakeles gimtinės,
Tartum sniegulėlės žiemą ant eglių.
Ir matau, kaip gęsta žvaigždės paskutinės,
Visas kraštas snaudžia mirusio miegu.

Plauko debesėliai melsvoje padangėj,
Ten toli, toli taip už baltų kalnų.
Tik tave šalele, tik tave, o brangi,
Vakarą ir rytą, vis regiu, regiu...

VYTAUTAS-JONAS NARBUTAS

KRYŽKELĖ

Eik tuo taku —
Už šimto žingsnio tu atrasi karklą,
Kaip moterį, maldoj paskendusią, prie kelio klūpant,
Ir ant liaunų šakų šilkinį debesį linguojant.

Eik tuo taku —
Tenai vaikai maži nerūpestingai pievoj žaidžia:
Jie tau parodys kelią ligi maldos namų.
Skubėk. Jau tilsta paskutiniai varpo tonai.

Ten pasitiks tave
Veidai linksmi ir nuo altoriaus sruvenanti palaima.
Klausyk gerai, gal pasakys Jisai,
Kaip reik atrasti kelią tau link Jo.

DANGIŠKOJI IR ŽEMIŠKOJI MOTINA

V. KLEIZA

Ir vėl atėjo gegužės mėnuo. Graži Dievo gamta pasipuošė tarsi jaunoji, eidama į bažnyčią. Visi pašaliai alsuote alsuoja tyru pavasario oru. Žydrioje padangėje linksmai čyrena ankstyvieji artojo draugai—vyturėliai. Jiems neapsileisdamos pažeme nardo vikriosios kregždutės. Beržynuose tyliai dejuoja jaunas vėjas. Medžių lapeliai, judindami galveles, žvelgia dangaus mėlynėn ir maloniai juokiasi. Žibutės, nedrąsiai iškišusios taureles, traukia gaivius spindulius į save. Pakalnėje vinguriuoja skaidrus upelis. Vanduo šokinėja slidžiais akmenimis ir, pavargęs, krinta tamsion gelmėn.

Šis mėnesis yra skirtas Marijos garbei. Bažnyčiose Jai dabar skamba galingi himnai, o pakelės koplytėlės pasipuošia gražiausiais žiedais. Jos garbei tyliaisiais gegužės vakarais plaukia švelni giesmė samanotose kaimo bakūžėse.

Marija — Lietuvos Globėja. Jai yra pavestas visas mūsų tautos kančių kelias. Ji mus globojo bei saugojo žiauriųjų priespaudų metus, džiaugėsi su mumis atgimimo valandose, o dabar skausmingai žvelgia iš šventosios Šiluvos. Parimusi pavergtos tėviškės laukuose, meldžia savo Sūnaus, kad išlaisvintų numylėtus Nemuno šalies vaikus.

Prisimename ramius gegužės saulėlydžius laisvoje tėvynėje. Saulė liūdnai leisdavosi Baltijos jūron. Palangos pušynus papuošdavo raudona vakaro žara. Kauno bažnyčiose gausdavo didingi varpai, o prie Aušros Vartų pavergtų lietuvių širdyse maloniai aidėdavo "Marija, Marija". Skrisdavo ši giesmė per Lietuvos sodybas ir, atsimušusi tamsiose giriose, dingdavo spinduliuojančiame pavasario danguje. Tuomet šile švelniai pradėdavo suokti lakštutė. Skambiu balseliu ji garbindavo Taikos Karalienę stebuklingoje nakties ramybėje. Visa gamta, pailsusi po sunkių dienos darbų, ilsėdavosi, o vėjelis, švelniai drebindamas medžių lapus, banguodavo gimtosios žemės alsuojančia krūtine. Jis mums atnešdavo laimę bei ilgesį. Jo pagauti, pasinerdavome į liūliuojančius svajonių vandenynus. Svajodavome apie Betliejaus tvartelį, gaivingas Nazareto naktis ir apie skausmingą Golgotos kelią. Mintys plaukdavo viena po kitos, kol saldus miegas nunešdavo žaismingon sapnų karalijon. Tamsiame padangių fone spindėdavo sidabrinis mėnulis, ir pro platų dangaus skliautą žvelgdavo malonus Marijos veidas. Ant Jos rankų linksmai džiūgaudavo Kūdikėlis Jėzus.

Marija yra mūsų Dangiškoji Motina. Ji mus myli ir globoja, kaip savo kūdikius. Su mumis Tremtinių Karalienė kenčia skausmo valandose bei linksminasi džiaugsmo atodūsiuose. Kreipkimės į Ją, kuomet liūdesys veržiasi iš krūtinės. Dėkokime Jai, kada siela kupina stebuklingos laimės.

Gegužės mėnesį taip pat pagerbiame žemiškąsias motinas, tas motinas, kurios mus išaugino ir išleido į platųjį pasaulį. Tuomet prisimename savo motules, gyvas bei mirusias, tardami B. Brazdžionio žodžius:

"Motina, man saulė tavo veidą mena,
Vargo raukšlės šviečia kaip žvaigždžių keliai,
Visą šitos žemės klaidų kelią mano
Tegu švies man tavo veido spinduliai.

Lietuva yra ėjusi ilgą ir skausmingą kančių kelią. Tačiau iš visų kovų išeidavo laimėtoja. Kam už tai turime būti dėkingi, jei ne lietuvei motinai? Ji išugdė dvasios galiūnus, kurių dėka mūsų tauta galėjo atsistoti šalia laisvojo pasaulio kraštų. Jos maldomis ir skausmu buvo aplaistytos atgimimo kovos.

"Ji tėvą knygnešį, ji sūnų savanorį,
Ji savo sielvartą ilgai minės maldoj
Ir baudžiauninkės duoną sunkią, juodą, gorią
Regės iš rugio želmens kas ruduo.
(B. Brazdžionis)

Ji ir dabar, pasilikus pavergtoje tėviškėje, diegia tėvynės meilę jaunimo krūtinėn. Jos dėka žaliosiose Lietuvos giriose kovoja broliai partizanai, nebodami savo gyvybės. Jie veda žūtbūtinę kovą: gyventi laisviems, ar mirti garbinga kario mirtimi. Ta meilė gimtajam kraštui, tas ilgesys ir laisvės troškimas yra įskiepytas gerosios motinos. Ji, augindama vaikus lietuviškoje dvasioje, sugebėjo jų širdysna įspausti gilų tikėjimą, tvirtą dorovę ir norą būti nepriklausomais.

Mes turime jai dėkoti už viską. Jos vardas lietuvių tautos istorijoje bus įrašytas aukso raidėmis.

"Po baltu nuometu ji amžiais vaidilutė,
Šventam ugniakure kūrenas vardas jos,
Aušrinė rytmetį rasom palaisto žalią rūtą,
Ir budi įsčioje gyva gyvybė Lietuvos.

Skausmų kalvariją išbridus sopulingą,
Dienų pakluonėje kojas sutinusias nusiaus —
Čia Tavo lūkestis, čia Tavo klevo lingė,
O žemės Motina, dievotnaša dangaus."
(B. Brazdžionis)

Kuomet Aukščiausias pašauks mūsų motiną pas save, nenuliūskime, bet atsiminkime, kad dar turime vieną globėją — Mariją. Ji mus saugo ir veda spygliuotu gyvenimo taku. Pasiveskime Jos valiai, o Jinai mūsų neapleis, nes "nuo amžių negirdėta, kad, kas nors, kurs prie Tavęs bėgo, Tavo pagalbos šaukėsi, Tavo užtarimo prašė, būtų buvęs apleistas" (Šv. Bernardas).

LIETUVOS NACIONALINĖ M. MAŽVYDO BIBLIOTEKA

GIMTOJI KALBA

DĖL KAI KURIŲ PRIESAGŲ REIKŠMĖS

L. DAMBRIŪNAS

(Tęsinys)

Tos tendencijos priežastys suprantamos. Kaip jau matėm, būdvardžiai su priesaga **—iškas** turi dvi pagrindines reikšmes — jie žymi paprastą panašumą ir esmingumą. Bet, kaip irgi minėta, tarp tų dviejų reikšmių nėra griežtos ribos. Tas pats būdvardis viename sakiny gali reikšti panašumą ir kitame esmingumą. Norint to sakinio neaiškumo, dviprasmiškumo išvengti, galima atsisakyti nuo būdv. su priesaga **—iškas,** nors reiškiančios esminę ypatybę, ir pavartoti jos vietoj būdvardį su **—inis,** reiškiantį priklausomybinę ypatybę. Taip pvz. **kariškas laivas** gali reikšti tikrą karo laivą, bet gali reikšti ir panašumą, t. y. tokį laivą, kuris nėra tikras karo laivas, bet tik kuo nors panašus į karo laivą. Sakydami **karinis laivas** arba **karo laivas,** to neaiškumo išvengiame. Panašiai galima aiškinti ir **valdiška tarnyba, dvasiškas penas** ir k.

Šią tendenciją vartoti dažniau priesagą **—inis** aš norėčiau aiškinti, kaip natūralią bendrinės, inteligentinės kalbos ypatybę, inteligentinės kalbos, kuri siekia didesnio aiškumo, negu liaudinė kalba. Tam klausimui pilnai nušviesti reikėtų atskiros studijėlės, bet aš tuo tarpu esu priverstas pasitenkinti tik šiom pastabom. Bet ryšium su šia tendencija kyla kitas svarbus klausimas: ar pasakymas **kariškas laivas,** turint galvoj tikrą karo laivą, yra bendrinės kalbos klaida? Kitaip sakant, priėjome čia taisyklingumo klausimą. Jablonskis ir kai kurie kiti juo pasekę kalbininkai laikė tai netaisyklingumo apraiška. Aš nenorėčiau su šia pažiūra visai sutikti. Mano nuomone, kiek aiškesnis dalykas negali būti sutapinamas su taisyklingumu ir mažiau aiškus su netaisyklingumu. Tokių dvejybių mūsų kalboje yra ir daugiau. Pvz. posakis **vyriausybės prižiūrimoji įstaiga** yra dviprasmiškas, nes reiškia **įstaigą, kurią vyriausybė prižiūri,** ir įstaigą, kuri vyriausybę prižiūri. Teisininkai, norėdami būti aiškūs ir nedviprasmiški, šia pastaraja reikšme vartoja kitą posakį: **vyriausybę prižiūrinti įstaiga.** Bet nė vienas šių posakių nelaikomas netaisyklingu. Dėl to nė **kariškas laivas** (—karo laivas) negali būti laikomas kalbos klaida. Plg. dar **įtikinanti** ir **įtikinama kalba, priderančiai** ir **prideramai** ir kitas lygiagretybes.

Dėl to sunkų sutikti su Pr. Skardžiaus teigimu (**Lietuvių k. žodžių daryba** 155), kad priesaga **—iškas** žymi priklausomybę arba vietinę kilmę tokiuose pavyzdžiuose, kaip **dangiškasis tėvelis, dangiškas balsas, kūniški daiktai, prūsiška veislė, dvasiški, ūkiški reikalai** ir kad "dabar tos reikšmės būdvardžiai yra beveik svetimi". Cituoti būdvardžiai be abejo ir čia turi kvalitatyvinę, bet ne priklausomybinę ypatybę. Pr. Sk. čia susipainiojo, neskirdamas naujų polinkių ir senų įpročių. Jeigu pagal naują polinkį jis labiau norėtų (bevelytų) sakyti **kūno (kūniniai) daiktai,** tai tas betgi nerodo, kad **kūniški** (daiktai) jau reiškia taip pat priklausomybinę ypatybę ir kad ta **—iškas** reikšmė yra "beveik jau svetima." **Dvasiškas reikalas** panašiai santykiauja su **dvasiniu reikalu,** kaip **moksliškas veikalas!** su **mokslinių veikalu.** Jeigu būdvardžio **moksliškas** nelaikome priklausomybiniu ir dabartinei bendrinei kalbai svetimu, tai taip pat ir būdv. **dvasiškas** (reikalas) negalime vadinti nei priklausomybiniu, nei svetimu. **Dangiškasis tėvas** vartoja ne tik seni raštai, bet ir dabartiniai: Būkite tat tobuli, kaip ir jūsų **dangiškasis** Tėvas tobulas (Mat. 5, 48). Be abejo ark. Skvireckas žino ir kilmininką **dangaus** arba būdvardį **danginis,** bet jis čia pavartojo **dangiškas** sąmoningai, nes jam rūpėjo pabrėžti ne tiek priklausomybę, kiek kvalitatyvinę ypatybę. Panašiai vartojami ir **dangiškoji kariuomenė, dangiškoji duona, dieviškas Išganytojas, dieviškas sūnus, dieviškas gyvenimas, dieviška prigimtis** (Lietuvių k. vadovas 232), **žemiški, kūniški, dvasiški dalykai** ir p. Pvz. Jei turite bylų dėl **žemiškų** dalykų (N. N. 400). Jūs tačiau nesate **kūniški,** bet **dvasiški** (N. T. 372).

Pažymėtina dar, kad kai kurie šių būdvardžių turi ne tik kvalitatyvinės, bet ir panašybinės reikšmės, pvz. **žemiški dalykai,** nėra visai tas pats, kas ir **žemės dalykai. Žemiški** reiškia žemės pobūdžio, panašūs į žemės dalykus, pvz. maistas, drabužiai ir p. Taip pat ir **dvasiškas penas** (pobūdis) gali skirtis nuo **dvasios penas** (priklausomybė). Panašiai mano ir prof. E. Fraenkelis (žr. jo darbą apie M. Petkevičiaus katekizmo kalbą, išl. 1947, 73 p.). Ir dėl to **dvasiškas penas** negali būti laikomas netaisyklingu posakiu. Pagaliau ir tas pats Jablonskis, nepatardamas vartoti **dvasiškas penas,** pats betgi toje pačioje gramatikoje (1919 m.) vartoja **dvasiški pamokymai,** nepastebėdamas, kad tuo būdu ir pats sau kiek prieštarauja.

Turint visa, kas pasakyta, galvoj, darosi aišku, kad taisyklingi posakiai yra tiek **švediniai dobilai, prūsinis spiritas** (iš Ryg. Jono gramatikos), bet taip pat ir **švediški dobilai, prūsiškas spiritas,** taip pat **olandinis sūris** ir **olandiškas sūris** ir p.

Jau minėta, kad pasirinkimas vienos ar antros priesagos dažnai yra įpročio dalykas. Seniau Lietuvos vyskupai dažniausiai rašydavo **ganytojiškus laiškus,** bet paskutiniuoju laiku daugiau **ganytojinius laiškus,** atseit jau naujoviškiau. Tačiau Lietuvių k. vadovas dar teberašo **Apaštališkasis sostas,** ne **Apaštalinis sostas.** Sakome paprastai **vyriški, moteriški drabužiai,** nors teoretiškai nė kiek neblogiau būtų ir **vyrų, moterų drabužiai,** atseit kurie vyrams, moterims priklauso, jų dėvimi. Šiaipjau daugelyje kitu atvejų abi priesagos ir kilmininkas vartojamas tam pačiam reikalui pakaitomis ir sunkų pasakyti, kas dažniau, pvz. **žieminis paltas** ir **žiemiškas paltas, skautų jaunuomenė** ir **skautiškoji jaunuomenė, rusų imperializmas** ir **rusiškas imperializmas, kariniai daliniai** ir **kariški daliniai** ir p.

Yra būdvardžų su priesaga —iškas, padarytų ir iš pačių būdvardžių, nors labai nedaug, pvz. **paviršutiniškas, vidutiniškas, kasdieniškas,** kurie taip pat reiškia būdingumą, o atitinkami su priesaga **—inis** priklausomybę, pvz. **paviršutinis, vidutinis, kasdieninis.**

Teisingai Pr. Skardžiaus pastebima (ibid. 154), kad pries.**—iškas** savo reikšme kartais priartėja prie priesagos **ingas,** pvz. **dvasiškas** ir **dvasingas.** Bet iš to visai neišeina, kad negalėtume sakyti **taktiškas, simpatiškas,** o tik **taktingas, simpatingas,** kaip to nori **Vadovo** autoriai, ypač, kad ir jie patys rašo **apatiškas, antipatiškas,** bet ne **apatingas, antipatingas.**

Iš viso to matome, kad kartais labiau įprasta yra vartoti priesaga **—inis** ar kilmininkas, pvz. **lietuvių, vokiečių** kalba, kartais priesaga **—iškas,** pvz. **vyriški, moteriški drabužiai,** bet dažniausiai vartojamos abi priesagos lygiagrečiai. Čia, žinoma, turima galvoj tik kvalitatyvinė pries. **—iškas** reikšmė. Šią priesagų vartoseną pavadinau subjektyvia, įpročio dalyku.

Bet yra atvejų, kai subjektyvus priesakų pasirinkimas yra negalimas. Yra, sakytume, objektyvinių veisknių, nulemiančių tik tam tikros priesagos vartojimą. Mat ne iš kiekvieno daiktavardžio (ar būdvardžio) galima padaryti būdvardį su priesaga **—iškas.** Tokie daiktavardžiai visų pirma yra tie, kurie reiškia medžiagą, pvz. **medis, molis, geležis, akmuo** ir p. Iš šių daiktavardžių nedaromas būdvardis su priesaga **—iškas,** reiškiančia esminę ypatybę, bet tik su priesaga **—inis,** pvz. **medinis, molinis,** kadangi šie būdvardžiai reikšdami medžiagą tuo pačiu pasako ir svarbiausią daikto ypatybę. **Mediškas, geležiškas** galėtų reikšti tik panašumą. Antra, nedaromi būdvardžiai su **—iškas** iš daiktavardžių, reiškiančių kurią vietą, pvz. **vidurys, vidus, viršus, apačia, priešakys, užpakalis.** Todėl neturime **viduriškas, vidurinškas** ir p., bet tik **vidurinis, vidinis, vidujinis, išorinis, viršinis, viršutinis, apatinis, priekinis, priešakinis, užpakalinis** taip pat **naminis, laukinis, girinis, begalinis** ir p. Neturint tos rūšies būdvardžių su priesaga **—iškas,** aišku, kad nė prieveiksniai su **—iškai** negali būti vartojami iš šių būdvardžių. Suprantama, kodėl tad kartais vartojami čia prieveiksniai su galūne **—iniai,** pvz. **vidiniai, išoriniai, begaliniai.** Bet apie šiuos prieveiksmius plačiau žr. "Draugas" Nr. 29, 1951.

DARBAI ŽMONĖS

ANTANAS VAIČIULAITIS — LAUREATAS

Aš girdžiu balsą—didų ir gražų, šviesos, kūrybos ilgesio ir amžių rimties pilną.

ITALIJOS VAIZDAI

1949-50 metų Lietuvių Rašytojų Draugijos premija teko A. Vaičiulaičiui už jo "Italijos vaizdus" ir už visą jo beletristinę kūrybą. Premijai skirti komisijos akte tarp kitų žodžių yra įrašyti ir šie — jau pakankamai apibūdiną A. Vaičiulaičio kūrybą:

"Jury komisija, paskyrusi grožinės literatūros premiją, atžymi visą A. Vaičiulaičio beletristinę kūrybą, išpuoselėtą ir puošnų jo kūrybos stilių, iškėlusį lietuvių grožinę prozą į menines aukštumas, jo gilų ir subtilų įsijautimą į lietuvio būtį ir jo būdą, jo "Italijos vaizdus", sukurtus su meninės tiesos pajautimu, sudarančius vieningą ir išbaigtą grožinės literatūros veikalą, kupiną lyrizmo ir humaniškumo."

Savo aukšta stiliaus kultūra ir meniškai apipavidalintu turiniu A. Vaičiulaitis mūsų beletristikoje užima vieną žymiausių vietų. Jo kūrybai atspalvį ir turinį duoda du šaltiniai—vakarietiška kultūra ir lietuviška stichija. Tos dvi galingos jėgos A. Vaičiulaičio sieloje sudaro sintezę ir neišsemiamą kūrybos versmę.

Nors A. Vaičiulaičio tėviškė — tos Suvalkijos lygumos — ir nepasižymi tokiu įvairumu ir paslaptingumu, kaip Vaižganto tėviškė, bet vis dėlto ir čia buvo daug subtilumo ir įvairumo, kurs ugdė rašytojo grožio ilgesį ir meilę pasauliui, bet ypač savo gimtajai žemei. A. Vaičiulaičio siela yra giliai įleidusi šaknis į lietuvišką žemę, į visą gimtinės peizažą, į savo kultūrą, susidėsčiusią per amžius, į visą lietuvių tautos tragišką likimą, į pačias lietuviškojo žmogaus gelmes. Jo vaizduojami veikėjai ir įvykiai gana paprastučiai, bet pro tuos paprastus pilkus, daugiausiai kaimo žmones, pro nesudėtingas istorijas rašytojas mato kažką prasminga ir nekasdieniška. Tam tikras mistinis ryšys tarp gamtos ir žmogaus, tarp žmogaus ir paslaptingojo Kosmo, būdingas visai lietuvio dvasinei struktūrai, gyvai jaučiamas ir A. Vaičiulaičio kūryboje. Jo sukurti paveikslai yra pilni melancholijos ir susimąstymo, kažkokio amžino ilgesio. Už miškų ir lygumų besileidžianti saulė kartais įgyja simboliškos prasmės ir lyg primena šviesos ir tamsos nenutrūkstamą kovą, spalvingojo žemės gyvenimo neišvengiamą pabaigą. Istorijos su mirtimi yra gana mėgstami A. Vaičiulaičio siužetai.

Ta melancholinė nuotaika kyla lyg

iš pačios lietuviškos žemės, į kurios peizažą yra įaugusi mūsų tautos kančių dalis. Išrašykime čia vieną vaizdelį iš knygos "Kur bakūžė samanota": "Saulė, raudona ir didelė, grimzdo už girių. Pamiškiu, su dalgiais ir grėbliais ant pečių, ėjo vyrai ir mergos ir dainavo. Jų daina lėkė per laukus, kartojosi tarp girios ąžuolų ir liūdnai liūliavo mane. Man liūdna ir sykiu gera buvo klausytis tų nutęsiamų balsų, vienodo ratų trinksėjimo ir vėjelio bešlamant drebulėse prie kelio." Toki ir panašūs paveikslai bei kasdieninės lietuvio būties vaizdai, pilni rūpesčių, bet ir gilaus ir reto žmoniškumo, slinko pro rašytojo akis nuo pat jo vaikystės dienų. Jis juos ne tik stebėjo, bet tiesiog gėrė į save su įgimtu vaizduotojo talentu ir poetišku jautrumu. Tas turtingas ir gaivališkas lietuviškos stichijos pasaulis kartu su jaunuolio intelektualiniu brendimu ėmė veržtis į literatūrines formas, kol pagaliau per eilę kruopštaus kūrybinio darbo metų davė mums A. Vaičiulaitį tokį, koks jis šiandien yra: lietuviškos grožinės prozos klasiką su psichologiškai giliu turiniu ir meniškai išbaigta forma.

Antrasis šaltinis yra vakarietiška kultūra. Ir tai ne eilinė, ne salioninė, ne išviršinis spindėjimas ir blizgesys, bet pačios jos gelmės. Į tos kultūros gelmes A. Vaičiulaitis sugebėjo pasinerti jau nuo gimnazijos suolo.

Iš Vilkaviškio gimnazijos į Kauno universitetą jis atėjo jau su tikrai retu mūsų abiturientams išsilavinimu ir apsiskaitymu. Jau tada laisvai naudodamasis vokiečių ir prancūzų kalbomis, jis buvo gerai susipažinęs ne tik su literatūros srovėmis ir kitomis meninėmis problemomis, bet buvo skaitęs ir svarbiausių literatūros korifėjų veikalus. "Šatrijos" susirinkimuose sueidavom, rodos, taip pat ne iš kelmo išspirti literatai (šiandien jų nemaža yra stovinčių mūsų literatūros gyvenimo ir kūrybos viršūnėse), bet savo erudicija ir literatūrinėmis žiniomis A. Vaičiulaitis pralenkdavo visus. Tolimesnės studijos Kaune ir užsienyje tą kultūros gelmių pažinimą dar gilino ir stiprino. Dar prisidėjo anglų ir italų kalbų mokėjimas. Jo bibliotekoje buvo geriausių prancūzų autorių parašytos įvairių tautų literatūros istorijos. Aišku, jos stovėjo ne tik knygų lentynoje, bet buvo ir išstudijuotos. Net rusų ir lenkų autorius A. Vaičiulaitis gerai pažino iš vokiškų ir prancūziškų vertimų, o vakarų rašytojų veikalai buvo skaitomi jų originalinėje kalboje.

Plati literatūrinė erudicija leido A. Vaičiulaičiui pasidaryti ir vienu žymiausių mūsų literatūros kritiku. Per eilę metų Aug. Raginio vardu jis yra recenzavęs mūsų naujuosius kūrinius. Retam mūsų kritikų pavyksta susilyginti su A. Vaičiulaičio kritikos tikslumu. Minėtinas yra jo dalyvavimas literatūrinėje polemikoje. Vertingas yra jo veikalas apie realizmą ir natūralizmą, vertingi ir kiti literatūros meno klausimais straipsniai mūsų periodinėje spaudoje.

A. Vaičiulaitis yra parašęs ir išleidęs šias beletristines knygas: Vakaras sargo namelyje, Vidudienis kaimo smuklėje, Mūsų mažoji sesuo, Valentina (romanas), Nuo Sirakuzų iki šiaurės elnio, Pelkių takas, Kur bakūžė samanota, Italijos vaizdai.

Minėjome, kad jo kūryboje gausu melancholijos ir susimąstymo. Bet ten taip pat rasime apsčiai humoro ir linksmos nuotaikos. Vaizdavimo priemonių diapozonas labai platus. Jis niuansų niuansais banguoja tarp subtiliausio lyrinio švelnumo ir beveik donelaitiško konkretaus realizmo. Lietuvių kalbos grožis jo kūryboje įgyja nepaprasto spindėjimo. Žodinę medžiagą jisai naudoja su tikrai įgudusio menininko meistriškumu. Ten nerasime nereikalingų žodžių, bet taip pat nerasime ir neišbaigtų vaizdų. Atrodo, kad rašytojas su auksakalio tikslumu iškala kiekvieną žodį ir nuvalo jo spindėjimą nuo visokių pašalinių dulkių. Ši pastaroji savybė yra tikrai reta mūtų literatūros vertybė, kurios tobulu-

mu niekas negalėtų lygintis su A. Vaičiulaičiu.

Premijuotieji "Italijos vaizdai" taip pat yra labai vertinga grožinės literatūros knyga. Tai kupini lyrizmo ir švelnių tėvynės prisiminimų bei Italijoje patirtų įspūdžių vaizdai. Kelionių ir kitokių įspūdžių medžiagą čia įstengiama pakelti į meno plotmę. Turtingas istorinis fonas praturtina tų vaizdų turinį, o švelni lyrinė nuotaika juos apgaubia malonia šiluma ir artumu. Duotieji vaizdai yra literatūriškai išbaigti, stilizuoti ir darniai sujungti į visumą, kurios vyriausias veikėjas yra pats autorius su savo gausia įvairiausių jausmų ir išgyvenimų gama. Iš jų spindi gilus žmoniškumas, kultūros meilė, savojo krašto ilgesys ir aukšta stiliaus kultūra bei lietuvių kalbos grožis.

A. Vaičiulaitis yra ta skaidri lietuviškoji siela, kuri girdi balsą — didų ir gražų, šviesos, kūrybos ilgesio ir amžių rimties pilną...

Pr. Naujokaitis

PREL. PRANAS JURAS

Š. m. balandžio mėn. 17 d. kun. P. Juras pakeltas į prelatus. Jo Šventenybė Popiežius Pijus XII-tasis jį pakėlė monsinjoru Very Reverend titulu.

Prelatas gimęs 1891 m. birželio mėn. 16 d. Šiaulių parapijoje. Pradžios ir aukštesnįjį mokslą išėjo Lietuvoje. 1912 m. atvyko į JAV. Kunigu įšventintas 1922 m. birželio 18 d.

Būtų sunku išvardinti prel. Pr. Juro atliktus darbus ir nuopelnus Katalikų bažnyčiai ir lietuvių tautai, nes jo veikla nuo pat studentavimo laikų yra plati ir daugiašakė: sumanus ir veiklus klebonas, daugelio lietuviškų katalikiškų organizacijų veikėjas, nenuilstantis kovotojas už Lietuvos laisvę, tremtinių globėjas. Ateitininkai yra taip pat dėkingi naujajam prelatui už moralinę ir materialinę paramą, kuria ne syki yra pasinaudoję. Ir tur būt nė vienos lietuviškos katalikiškos organizacijos ar didesnio sąjūdžio JAV nėra, kurie nebūtų susilaukę paramos iš gerbiamo prelato. Tačiau ypatingas nuopelnas tenka Jo Prakilnybei spaudos srityje. Būtų sunku rasti daugiau prasilavinusį lietuvį, kuris nežinotų kun. Pr. Juro vardo ne tik Amerikoje, bet ir Lietuvoje. Daugelį metų jis buvo "Darbininko" laikraščio vyriausias tvarkytojas, eilės vertingų knygų leidėjas, vaikų laikraščio "Eglutės" leidėjas, Lietuvių Centralinio Knygyno ir Archyvo įsteigėjas, daugelio lietuviškų laikraščių nuolatinis rėmėjas. Be to prel. Juras jau virš dešimt metų vadovauja Lietuvių Kultūros Institutui, kuris taip pat yra išleidęs ir visą eilę suplanavęs išleisti knygų lietuvių ir anglų kalbomis.

Lietuvių katalikiškoji visuomenė, o ypatingai ateitininkai, džiaugiasi šiuo lietuviškos katalikiškos spaudos apaštalo paaukštinimu ir linki naujam prelatui sveikatos ir Dievo palaimos jo didžiuose darbuose. **A. P.**

MIRĖ MYKOLAS A. NORKŪNAS

Balandžio mėn. 6 d. Lawrence, Mass. mirė Lietuvos Vyčių įkūrėjas Mykolas A. Norkūnas.

Velionis gimė 1869 m. Kruminių km., Valkininkų parap. Į Ameriką atvyko 1902 m. Iš pradžių dirbo ūkio darbus, vėliau persikėlė į miestą. Dienomis dirbo fabrike, vakarais mokėsi. Savo jėgomis prasilavinęs, su kun. A. Zdanavičiu įsteigė bendrovę ir leido "Bostono Lietuvių Laikraštį". Spaustuvei persikėlus į Waterbury, M. A. Norkūnas įsteigė vėliavų dirbtuvę. 1913 m. Norkūnas su kitais veikėjais įkūrė Lietuvos Vyčių organizaciją. Lietuvybės palaikyme L. Vyčių organizacija yra išvarius platų barą. Ši organizacija ir šiandien turi subūrusi kelis tūkstančius Amerikoje gimusio lietuviško jaunimo, kuris stengiasi palaikyti lietuvybę Amerikoje ir kovoja už Lietuvos laimę.

Prof. Pritchard vadovaujama archiologiniams kasinėjimams ekspedicija netoli Pericho surado didžiulio rūmo pamatus. Iš rastų pinigų ir kitų senienų nustayta, jog tai būta Herodo ar jo sūnaus rūmų.

Rašyt. Fulton Ousler knyga "The Greatest Story Ever Told" (istorija apie Kristaus gyvenimą) turi labai didelį pasisekimą. Šiomis dienomis į rinką paleistas milijoninis egzempliorius.

Dail. Jonynas iliustravo vokiečių klasiko knygą "Goethe Mainze". Dailininkas šiuo metu gyvena Mainze ir dirba Prancūzų kultūros direktorijoje.

Rašyt. J. Švaistas šiais metais švenčia 60 m. sukaktį. Čikagos Liet. Rašyt. Klubas gegužės mėn. 5 d. surengė paminėjimą.

Gen. S. Raštikis yra pakviestas profesoriauti į Syracuse, N. Y., kur vienoje kolegijoj dėstys rusų kalbą.

Mirė prof. dr. Nagai, kuris pergyvenęs Nagasaki atominės bombos sprogimą, radioaktyvių spindulių buvo sužalotas. Likusį savo gyvenimą paskyrė moksliniams tyrinėjimams. Parašė kelius veikalus, kuriose užfiksavo savo ir kitų pergyvenimus, surinko daug medžiagos apie atominės bombos paliestuosius ir jų gydymo priemones. Labiausiai žinomas veikalas "Nagasaki Skambutis" jį išgarsino visame pasaulyje. Be kitų jis buvo ir popiežiaus Pijaus XII apdovanotas garbės ženklais. Paskutinis jo mokslinis veikalas "Atominio karo psichologija". Dr. Nagai buvo katalikas.

Prof. P. Jocaitis Lietuvoje atliktais chemijos tyrimais ir mokslo darbais atkreipė dėmesį Illinois Institute of Technology, Research Foundation. Institutas jį kviečia nuo birželio mėn. mokslo ir tyrimo darbams į Čikagą.

• Trigubo jubiliejaus proga (700 m. nuo Mindaugo krikšto, 25 m. nuo Lietuvos Bažnytinės Provincijos įkūrimo ir tiek pat metų metropolito Juozapo Skvirecko arkivyskupavimo) visi tremtyje esą lietuviai vyskupai suvažiuoja į Romą, kur per Sekmines bus atliktas iškilmingas lietuvių tautos paaukavimas Marijos Širdžiai.

• Š. m. balandžio mėn. sueina 10 metų nuo Martyno Yčo mirties.

• Illinois dailininkų s-ga iš 1000 narių parodai, kuri buvo atidaryta balandžio mėn. Čikagoje, parinko tik 109 kūrinius, tame skaičiuje dviejų lietuvių — J. Pautieniaus ir M. Šileikio. Parodoje dalyvauja 22 tautų dailininkai.

• Balandžio mėn. 22-29 d.d. Vienoje įvyko antrasis religinių filmų kongresas.

• Š. m. Gregorianum universitetas Romoje atšventė 400 metų sukaktį. Universitetas įsteigtas 1551 m. Šeši buv. studentai paskelbti šventaisiais, trylika buvo popiežiais, daugybė kardinolų, vyskupų, vienuolynų ir kongregacijų įsteigėjų. Dabar veikia universitete penki fakultetai su 2105 stud. iš 63 tautų. Universitetą veda T. T. Jėzuitai.

Susijungė trys laikraščiai

Lietuvos Pranciškonai perėmė tris laikraščius: "Ameriką", kuris buvo leidžiamas Brooklyne, N. Y., "Darbininką" — Bostone, "Lietuvių Žinias" — Pittsburghe ir jų vietoje išleido "Darbininką", kuris išeina du kartus į savaitę. Naujasis "Darbininkas" išleidžiamas Brooklyne, buv. "Amerikos" spaustuvėje. Sudarytas stiprus redakcinis kolektyvas: prof. Sužiedėlis, A. Gražiūnas, P. Jurkus, kun. Dabušis.

Rašyt. Onai Pleirytei-Puidienei šiemet sueina 15 m. nuo jos mirties. Ji mirė 1936 m. sausio mėn. 22 d. Pasirašydavo Vaidilutės slapyvardžiu. Parašė: "Audroms siaučiant", "Gyveniko akordai", "Kada rauda siela", "Tėviškė." Be to išvertė Chruščovo-Sokolnikovo istorinį romaną "Grunvaldas".

Dail. P. Puzinas už savo kūrinį "Gėlės" Los Angeles per gėlių parodą laimėjo premiją. Puzinas turi savo tapybos studiją Hollywoode ir tvarko "Lietuvių Dienų" meninę dalį.

Dr. Agota Šidlauskaitė pakviesta profesoriauti Ottawos universitete, kur dėstys psichologiją. Ottawos universitete visi dalykai dėstomi anglų ir prancūzų kalbomis, todėl ir proferiai privalo abi šias kalbas mokėti.

Prof. dr. A. Salys, Pennsylvanijos universiteto slavistikos ir baltistikos katedros asistentas profesorius pakeltas į "associate profesor" laipsnį. Dabar jo vieta pasidarė etatinė.

Genovaitė Irena Židonis parašė studiją - dizertaciją apie poeto Milašiaus gyvenimą ir jo kūrybą. Ši studija įteikta Sorbonos universitetui daktarės laipsniui gauti.

KREIVOS ŠYPSENOS

POLITINIS PRANEŠIMAS

Jei politikieriai baras, —
Vyrai, ženklas jau negeras!
Jei politikieriai pyksta, —
Reiškia, vyrai frontan vyksta,
Jei politikieriai siunta, —
Reiškia senis Marsas bunda;
Žodžiu pagal jųjų nosį
Visą padėtį žinosi.
Ir pažvelgęs į jų kaktą
Atrasi derybų raktą,
Gi pažvelgęs į jų plikę, —
Žinok: penkios prieš dvylikę....
Taigi jau iš vieno gesto
Aišku iš kurio jie miesto,
Tad apžvelgę jų makaules,
Matom, kur nueis pasaulis.

*

Dėdė Samas ėjo, ėjo,
Kol pasibaigė Korėja,
Ir priėjęs Kinų sieną,
Manė ją nustums kaip šieną.
Kinam to ir tereikėjo:
Jie per sieną lyst pradėjo.
Mato Samas pasislėpęs,
Kaip jie eina pro palėpes,
Surikiuoti į dvi eili
(Ir kiekvienas turi peilį).
Dėdė Samas puikiai šaudo,
Kai į delną pasispiaudo.
Sako: "Na, užteks tų triukų,
Atsivešiu aš bazukų!"
O tai šautuvas naujausias,
Su kuriuo bet ką nušausi;
Vamzdį turi šauniai riestą,
Kulkos lenda kaip per sviestą;
Juo, už kampo atsistojęs,
Gali šaut ištiesęs kojas.
Taigi, kai tie kinai ėjo,
Vienas tuoj ir pastebėjo.
Sako: "Lyg išgriautos pirtys",
"Lyg tai dūmtraukiai nuvirtę".
"Einam", sako, "pažiūrėti",
"Gal ten doleriai sudėti?"
Kai prikišo savo kaktą,
Ėmė kinai šaukt į taktą:
"Umfa, umfa, umkaikai,"
"Ką pro vamzdį ten matai?"
Tą minutę Samas šovė,
Net nuvirto pats į griovį,
O kur buvo kinų pulkas,
Liko vien tik tirštos dulkės.
Taigi šitą pirmą sykį
Jis suspėjo prieš dvylikę;
Bet kuo pasibaigs šis mūšis
Tai nežino nei Damušis, —
Anei Trumanas nežino,
Kaip tie kinai ką mėgina.
Tiek tuo tarpu apie "vainą" —
Reikia baigti šitą dainą.
Kitą sykį jums nuriesiu
Giesmę Muencheno griuvėsių.
Duosiu apžvalgą Europos,
Kaip ten veikia at-kų kuopos,
Kaip visi ten bijo karo
Ir ramiai šampaną varo...
O dabar — lig kito karto —
(Kad redaktoriai nebartų
Ir nekrėstų man beržinės)
Jūsų

Untė Šalapinis

ALG. JARAŠŪNAS

DONKICHOTIŠKA SVAJONĖ

Jeigu aš būčiau Donkichotas
Galingas ir narsus,
Kadais Servantes apdainuotas,
Pasaulyje garsus.
Apeičiau parkus ir alėjas,
Apjočiau daug pilių
Vardan gražuolės Dulcinėjos,
Kurią karštai myliu.
Ginklanešys ant asilėno
Greta manęs keliautų,
Sutiktas riteris kiekvienas
Su mudviem susikautų.
Ir būtų gera jodinėti,
Lyg dviem laisviem aram,
Grožybę jos įrodinėti
Pasauliui negeram...
O Sanča Paša, kaip paukštelis,
Kaip lapas koks baigštus.
Mane vis linksmintų ant kelio
Bekrėsdamas pokštus.
Kiek būtų nuotykių ir visko,
Kur dunksoja kalnai,
Kur sidabrinės upės tviska
Ir teka amžinai.
Ir džiaugtumės gamtos grožybe
Laisvi klajūnai du.
Aš skinčiau kelią į teisybę
Kardu, ietim, skydu...
Drebėtų žemė man po kojų,
Kaip lapas epušės,
Kai jočiau vieškeliu plačiuoju
Į kruvinas vaišes.
Ir nežinočiau jokio boso,
Nei furmanų jokių —
Vien Dulcinėja iš Toboso
Valdove būt visų.

ALG. JARAŠŪNAS

PER PASAULĮ KELIAUJA DYPUKAS

Pagal B. Brazdžionį

Pilkas, pilkas, kaip dūmas, kaip rūkas,
Kaip tamsus, apsiniaukęs dangus:
Fabrike lieja plieną Dypukas,
Buvęs gudrus kadaise žmogus.

Per marias nemarias persikasęs
Ir Atlantus perplaukęs skersai,
Manė dolerių krūvas čia rasiąs
Ir darbelį—nesunkų visai.

Manė žengs per Nijorko platybę,
Pasipuošęs žiedais kadugių
Ar su gangsterio vyks pilietybe
Į Čikagą apvogti vagių.

Liūdnas liūdnas tiek vargo pamatęs,
(Jau daugiau spekuliuot nepasuks),
Į dangoraižį pypkę iškratęs
Skuba pėsčias į darbą Dypuks...

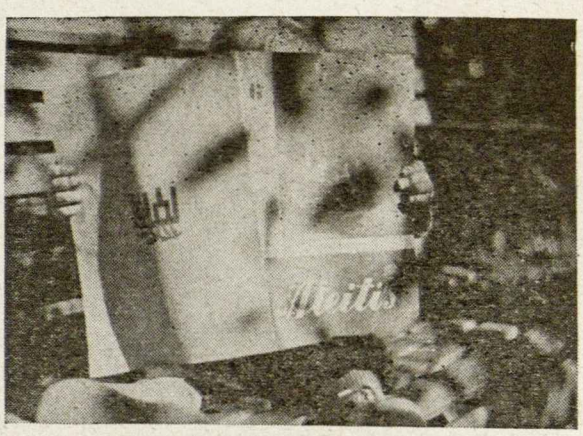

IR AŠ SKAITAU "ATEITĮ"!

PLAČIAME PASAULYJE

NEW YORKAS

Aptarti aktualieji ateitininkų uždaviniai

Balandžo 21 d., New Yorko Aušros Vartų parapijos salėje įvyko J. Amerikos Valstybių ateitininkų vadovaujančių asmenų konferencija. Konferencijoje dalyvavo atvykęs iš Clevelando Ateitininkų Federacijos Vadas prof. A. Damušis, svečiai iš Bostono: St. Lūšys ir kun. E. Petrelevičius, iš Waterburio Dr. V. Šmulkštys ir newyorkiečiai: ASA pirm. J. Laučka, At-kų Šelpimo Fondo pirm. prelatas J. Balkūnas, P MAS Centro Valdyba ir kt. vietos ateitininkų veikėjai.

Federacijos Vadas prof. A. Damušis savo pranešime patiekė dinamišką ateitininkų veiklos programą, apimančią visas gyvenimo sritis. Lietuvybės stiprinimas Amerikoje šiuo metu yra svarbiausias ateitininkų uždavinys. Tiek atskiros sąjungos, tiek ir pavieniai at-kai į tai privalo kreipti didžiausią dėmesį. Fed. Vadas iškėlė ir specifinius atskirų sąjungų uždavinius: sendraugiams — švietimo bei visuomeninio veikimo klausimus, jaunimui — karitatyvinius, ideologinius ir meninio reiškimosi klausimus. Kiekvienas ateitininkas, pradedant moksleiviu ir baigiant sendraugiu, turi būti aktyvus krikščioniškos ir lietuviškos dvasios skleidėjas visame aplinkos gyvenime. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas spaudai ir jaunimo bei vaikų organizavimui.

Vaikų organizavimo klausimu pranešimą padarė kun. E. Petrelevičius. Šiuo metu yra jau įsteigta nauja vaikų organizacija "Jaunučiai". (Plačiau apie tai rašoma atskirai).

Buvo iškeltas Amerikos ateitininkų organizacinės struktūros klausimas. Po ilgų diskusijų buvo pasiektas vieningas susitarimas: grįžti prie trijų savarankiškų sąjungų — sendraugių studentų ir moksleivių; tik specifiniams krašto ir atskirų vietovių reikalams spręsti jas apjungia naujai įvedamos Tarybos. Galutini nutarimai organizaciniu reikalu bus padaryti Amerikos Ateitininkų Sąjungos šaukiamame suvažiavime, rugsėjo 1-2 dienomis, Rochesteryje.

Po to sekė pranešimai ir diskusijos At-kų Šelpimo Fondo, ateitininkškos spaudos palaikymo ir kitokiais klausimais.

Konferencijai pasibaigus, toje pat salėje įvyko New Yorko ateitininkų bendras susirinkimas, kuriame prof. A. Damušis pasakė kalbą. **Juoba**

Motinos Dienos minėjimas. Skautai ir ateitininkai bendrai surengė gegužės 13 d. Motinos Dienos minėjimą. Kuklioje minėjimo programoje, kuria buvo pagerbtos mūsų motinos, Paulius Jurkus skaitė paskaitą, skautai atliko įscenizuotą veikalėlį, moksl. at-kai pasirodė deklamacijomis.

Kultūrinės popietės. New Yorko ateitininkų jaunimas ryžosi pradėti visą ciklą kultūrinių sueigų, kuriose būtų susipažįstama su muzikos, meno bei literatūros pasaulio dalykais. Duodama taip pat pasireikšti ir savajai kūrybai. Tokios kultūrinės popietės, kurios sutraukia gražų lankytojų skaičių, rengiamos kas antrą šeštadienį. Joms vadovauja Vyt. Maželis. Iki šiol jau buvo 4 tokios popietės.

Iš muzikinės srities pranešimus darė: A. Kepalas apie Weberio gyvenimą ir kūrybą, A. Kepalaitė apie muzikines epochas, G. Macelytė — Lisztas ir jo kūryba, A. Bendoriūtė — Verdi operos. Visi šitie pranešimai, pailiustruoti muzikinėmis ištraukomis plokštelėmis, sudarė jaukų šeimyninių koncertų vaizdą.

Iš meno ir literatūros pasaulio girdėjome Pr. Naujokaičio pranešimą apie šių metų laureatą Antaną Vaičiulaitį ir jo kūrybą. V. Grajauskaitė supažindino su Koestlerio veikalo "Vidudienio sutemos" įscenizacija New Yorko scenoje. Apžvalgas apie New Yorke rodomas geriausias filmas ir apie vykstančias meno parodas davė J. Baužinskas ir A. Bendoriūtė.

Su sava kūryba popiečių metu pasirodė R. Kisielius ir A. Bendoriūtė.

Prof. A. Damušis New Yorke. Visų New Yorko ateitininkų susirinkime, bal. 21 d., dalyvavo Federacijos Vadas prof. A. Damušis, kuris savo kalboje ugningai ragino visus kovoti

PREL. J. BALKŪNAS, PROF. A. DAMUŠIS IR KITI KONFERENCIJOS DALYVIAI
Nuotr. V. Maželio

PHILADELPHIJOS MERGAIČIŲ ATKIŲ ŠOKĖJŲ GRUPĖ SU SAVO VADOVE DR. L. EITMONAVIČIŪTE

už krikščionybės ir lietuviškumo idealų plėtimą. Kalbėjo "Darbininko" redakcijos narys kun. V. Dabušis. Sendraugių, studentų ir moksleivių kuopų pirm-kai padarė pranešimus apie savo kuopų veiklą. Susirinkimui vadovavo stud. at-kų kuopos pirmininkas J. Rygelis.

Dr. K. Ambrozaičio išleistuvės. Balandžio 14 d. buvo surengtas pobūvis buv. "Ateities" redaktoriaus K. Ambrozaičio atsisveikinimo proga. Jaukioje nuotaikoje pasikeista kalbomis, padainuota ir pašokta.

Būrelių veikla. Moksl. at-kai veikia atskirais būreliais. Paskutiniu laiku sustiprėjo berniukų būrelis, kurio susirinkimuose nariai gyvai dalyvauja specialių klausimų diskusijose. Prie Brooklyno šeštadieninės mokyklos įsisteigė jaunesniųjų moksl. at-kų būrelis. Jį laikinai globoja V. Vygantas.

BROCKTONAS, MASS.

Š. m. balandžio 22 d. Brocktone į ateitininkų gretas įsijungė septyni nauji nariai.

Po šv. Mišių ir bendros šv. Komunijos ateitininkai ir svečiai suėjo parapijos salėn iškilmingam susirinkimui. Kuopos pirmininkui paaiškinus šios dienos svarbą Brocktono ateitininkų istorijoje, buvo įnešta vėliava, prie kurios trys berniukai ir keturios mergaitės pasižadėjo skirti savo jaunas jėgas idealui "Visa atnaujinti Kristuje", aukojantis Dievui ir Lietuvai. Naujuosius narius sveikino šv. Roko parapijos klebonas kun. F. Strakauskas, Brocktono sendraugių pirmininkas p. Petronis ir Centro Valdybos atstovas Vytautas Vygantas. Mokyt. J. Daniusevičius pakalbėjo dienai pritaikyta tema, pabrėždamas, kad šių dienų pasaulyje ateitininkas geriausiai atsieks savo idealus tapdamas meilės apaštalu. Sugiedojus ateitininkų himną visi sėdosi prie gausiai apkrautų stalų bendriems pusryčiams.

Tą pačią popietę Brocktono ateitininkai, talkininkaujant idėjos draugams iš Bostono ir iš Worcesterio, surengė vakarą. Programa buvo pradėta Ant. Sužiedelio surežisuotu montažu "Tėviškės prisiminimai", kurį atliko stud. Vyt. Janonis ir jaunieji ateitininkai: Lilija Keturakytė, Dan. Pareigytė, Nij. Tamošaitytė, Vyt. Daniusevičius, Elig. Sužiedėlis. Be montažo dar buvo pianino ir akordeono solo, deklamacijos, Bostono ateitininkų tautiniai šokiai, neilgas, komiškas vaidinimėlis, keletas liaudies dainų, kurias atliko Worcesterio ateitininkų kvartetas. Brocktono kuopos studentų "trio" prajuokino publiką Ant. Sužiedėlio eiliuotomis aktualijomis "Į Korėją, į Korėją!" Vakarą gyvai pravedė stud. Vyt. Janonis. Programai pasibaigus, jaunimas keletą valandų pasilinksmino. **Kęst. K.**

ČIKAGA, ILL.

Čikagos moksl. at-kų veikla paskutiniu laiku praturtėjo įvairiausiais būreliais. Visai nesenai buvo suorganizuotas retorikos būrelis, kurio steigiamasis susirinkimas įvyko bal. 14 d. Jame dalyvavęs adv. J. Vaitiekūnas suteikė naudingų patarimų ir gilių minčių. Būrelis nustatė veikimo planą ir išsirinko savo valdybą: pirm. S. Razmus, L. Baikštytė ir A. Šapalaitė. Retorikos būrelio globėju sutiko būti V. Žvirzdys.

Naująją moksl. at-kų berniukų būrelio valdybą sudaro A. Žemaitis ir E. Babušis.

Moksl. at-kų kuopos valdyba yra užsimojusi prie visų Čikagos lietuviškų parapijų steigti jaunesniųjų moksleivių at-kų būrelius. Pirmasis toks būrelis jau pradėjo veikti Brighton Parko lietuvių parapijoje. Būreliui vadovauja D. Brazytė, globoja p. Rudys. Jau įsisteigė ir antrasis būrelis 18-toje kolonijoje.

Balandžio 21 d. įvykusiame bendrame kuopos susirinkime kalbėjo Tėvas B. Markaitis S. J. tema "Asmenybė". D. Valančiūtė skaitė savo referatą "Ateitininkė ir šių dienų mados". Linksmąją dalį išpildė garsioji "Čikagos Dūda."

PHILADELPHIA, PA.

2-JI VEIKIMO METAI. Per paskutiniuosius metus vietos at-kai stipriai susiorganizavo, ir jų veikimas ima smarkiai pasireikšti vietos lietuvių gyvenime. Šiuo metu moksleivių kuopa turi virš 30 narių, iš kurių yra sudaryti 2 jaun. būreliai ir 1 vyr. būrelis. Per jaunesniųjų susirinkimus stengiamasi užpildyti lietuviškos mokyklos trūkumas, o per vyresniųjų— supažindinti su at-kų ideologinėmis ir kultūrinėmis šakomis. Iki šiol paskaitas yra skaitę Pennsylvania'os universiteto profesoriai: Prof. V. Krėvė, prof. A. Salys, prof. A. Sennas, Dr. A. Vasiliauskas, kun. Patlaba ir kt.

Ypač esame dėkingi Dr. Vasiliausko šeimai. Dr. A. Vasiliauskas, nors būdamas "Ateities" klubo pirmininkas ir mokytojas lituanistikos institute ir šeštadieninėje mokykloje, uoliai globoja mūsų kuopą. O ponia Vasiliauskienė, kad ir po sunkaus darbo, sekmadienio vakarus pašvenčia su jaunesniaisiais at-kais. Negalime pamiršti nei Dr. L. Eitmonavičiūtės, kuri vadovauja mergaičių šokių grupei.

Antrųjų metų kuopos valdyba susideda iš šių narių: A. Gečiauskas— pirmininkas, A. Žukauskas — iždininkas, B. Majauskas — sekretorius.

VAIDINAME. Moksl. at-kų kuopa, vienerių metų veikimo sukakčiai paminėti, talkininkaujant kai kuriems vyresniesiems, Atvelykio sekmadienį surengė vaidinimą "Sekminių vainiką", kuriame dalyvavo nemažai lietuvių. Atsižvelgiant į tai, kad dauguma vaidintojų buvo vos pirmą kartą scenoje, pastatymas galima laikyti pavykusiu. Didelė padėka tenka rež. A. Burčikui, dailininkui p. P. Vaškiui ir p. J. Skladavičiui, kurie nuoširdžiai mums padėjo. Taip pat didelė padėka tenka šio vaidinimo iniciatoriams: kuopos globėjui Dr. A. Vasiliauskui, studentui J. Kananavičiui ir kun. Valančiūnui, kuris leido pasinaudoti sale.

Po vaidinimo, ponios Vasiliauskienės buvo suruošta Velykų margučių paroda. Gražiausi margučiai buvo

premijuojami. Premijas skyrė prof. Krėvė, kun. Raila ir lietuviškos radijo programos vedėjas p. Dzikas. Po programos visi linksmai pasišokome.

AG. BM.

MONTREALIS

Montrealio Moksleivių Ateitininkų Pr. Dovydaičio kuopa jau turi savo vėliavą. Vėliavą išsiuvinėjo ateitininkė Z. Vizgirdienė — taip pat prisidėjo ir J. Jokubaitytė. Vėliavos kotą padarė kuopelės naujas globėjas meninkas J. Ladyga, o gražią viršūnę išpiaustė J. Piečaitis.

Š. m. balandžio 29 dieną, Aušros V. parapijos bažnyčioje ir salėje įvyko Montrealio Moksleivių Ateitininkų vakaras — kuopos vėliavos krikštynos.

Prieš mišias klebonas kun. Kubilius S. J. pašventino Moksleivių Ateitininkų vėliavą, kurios krikšto tėvai buvo p. Lukoševičienė ir p. Jurkus. Mišių metu tiek jaunieji ateitininkai, tiek sendraugiai dalyvavo bendroje šv. Komunijoje. Po mišių buvo sugiedotas Ateitininkų Himnas.

Vakare šventė buvo tęsiama salėje.

Vakaro pradžioje krikšto tėvai įteikė mišių metu pašventintą vėliavą, kurią priėmė kuopelės pirmininkas A. Pusarauskas.

Toliau sekė sveikinimai, o po jų meninė dalis, kurioje pasirodė jaunieji plunksnos mėgėjai: J. Jokubaitytė, M. Stankaitytė, A. Pusarauskas, pianinu skambino M. Bilevičiūtė. Buvo suvaidinta Trijų Brolių pasaka, vaidino: A. Ankudavičius, R. Jurkus, A. Jurkus, B. Naruševičius ir A. Pusarauskas.

Pasibaigus meninei programai, sekė trečioji krikštynų dalis — šokiai. Grojo muzkos kapela Melodija.

Balandžio 30 d. iš Montrealio persikėlė gyventi į Torontą buvęs Montrealio Moksl. At-kų Kuopelės pirmininkas A. Ankudavičius. Jo išleistuvės jau buvo surengtos anksčiau ir atminimui padovanota kukli dovanėlė — knyga "Nemunas".

Taip pat į Torontą iš Montrealio neseniai išvažiavo kita ateitininkė A. Duobaitė. Nors Montrealio Moksleivių Ateitininkų Kuopa vis netenka daugiau ir daugiau savo narių, bet ji dar vis laikosi tvirtai — to priežastis yra naujas narių prieauglis.

NEWARKAS, N. J.

Ateitininkų veikla Newarke pasireiškė jau pereitų metų vasarą, tik šiemet ji yra gerokai sustiprėjusi. Balandžio 8 d. savoo susirinkime Newarko ateitininkiškasis jaunimas išsirinko naują valdybą, į kurią įeina Arminaitė, Kungys ir Saveikis.

Balandžio 14 d. susirinkime turėta įdomi Tėvo T. Žiūraičio paskaita, susipažinta su at-kų principais, ideologija ir istorija. Al. Jarašiūnas įdomiai paskaitė savo jumoristinį eilėraštį apie keliaujantį DP. Susirinkime buvo nutarta iškilmingiau paminėti Ateitininkijos 40 metų sukaktį. Minėjimas numatomas gegužės 20 d.

Z.

NAUJA VAIKŲ ORGANIZACIJA

"JAUNUČIAI"

Amerikos Lietuvių R. K. Federacija paskutiniuose savo suvažiavimuose bei kongresuose yra svarsčiusi reikalingumą naujos vaikų organizacijos. Prieita išvados, kad aiškiai katalikiška ir aiškiai lietuviška organizacija mūsų mažiesiems yra būtinai reikalinga.

Šį klausimą svarstė ir Amerikos Lietuvių Kunigų Vienybės Sąjunga, kuri nedvejodama pasisakė už tokios organizacijos steigimą.

Federacija ir Kunigų Vienybė pavedė šios naujos vaikučių organizacijos steigimą Amerikos Ateitininkų Sąjungai, kuri reikalą apsvarsčius nutarė imtis darbo. Ji paruošė laikiną statutą ir organizacijai steigti bei vadovauti pakvietė kun. Kazį Mažutį, kuriam duoti tuo reikalu visi įgaliojimai. Jau sudaryta centro valdyba ir atskiros komisijos programoms paruošti.

Lietuvių visuomenė Amerikoje sielojasi šiandien lietuvybės išlaikymu išeiviuose. Visi supranta, kad lietuvybės išlaikymo darbą būtina pradėti nuo vaikų. Tas darbas turi būti planingas ir organizuotas. Štai į talką ateina nauja aiškiai katalikiška, bet taip pat aiškiai lietuviška organizacija mūsų vaikučiams, "JAUNUČIAI".

"JAUNUČIŲ" sąjungos užgimimas yra mums didelis džiaugsmas, bet ir — uždavinys, naujas darbas. Ateitininkija visada buvo jautri tautos reikalams. Reik manyti, kad ir dabar, ateitininkija prisidės prie šios organizacijos augimo ir brendimo. "JAUNUČIŲ" sąjungos tikslų įgyvendinimas didele dalimi priklausys nuo ateitininkų sendraugių, studentų ir moksleivių paramos ir talkininkavimo.

Visi ateitininkai yra "JAUNUČIŲ" sąjungos centro valdybos pirmininko, kun. K. Mažučio, nuoširdžiai kviečiami į talką. Visais šios naujos vaikučių sąjungos reikalais prašoma kreiptis šiuo adresu:

Kun. Kazys Mažutis,
50 W. 6th St.,
So. Boston, Mass.

"AMERIKOS BALSAS" APIE "ATEITĮ"

Nuo vasario mėn. 16 d. "Amerikos Balsas" (Voice of America) pradėjo savo transliacijas ir lietuvių kalba. Iš tikrų šaltinių teko sužinoti, kad jo gerai girdimos Lietuvoje. Taip pat gautuose iš Australijos laiškuose skaitome, jog ir australiečiai lietuviai jas girdi. Ta proga būtų malonu išgirsti atsiliepimus apie programų girdėjimą bei jų turinį iš Pietų Amerikos, Europos ir kitų kraštų lietuvių.

Kaip iš spaudos teko patirti, "Amerikos Balso" lietuviškajai sekcijai vadovauja J. B. Laučka. Transliacijų metu kalba ir pranešimus daro šie nuolatiniai tarnautojai: pulk. K. Grinius, inž. P. Labanauskas ir Dr. V. A. Dambrava. Keletą kartų "Amerikos Balso" programoje buvo paminėtas ir mūsų žurnalas "Ateitis". Ypatingai gražiai buvo atsiliepta jubiliejinio "Ateities" numerio išleidimo proga.

PADĖKA

Mūsų mylimam mokytojui ir auklėtojui **Kun. Prof. Pijui Dambrauskui,** užprenumeravusiam mums jaunimo žurnalą "Ateitį", reiškiame nuoširdžiausią padėką.

Worcesterio Aušros Vartų parapijos lituanistikos mokyklos mokiniai:

S. ir J. Kazlauskai
E. ir J. Vizbaraitės
B. ir M. Jasutytės
J. Micutaitė

Vytautas Memėnas Romoje sekmingai platina lietuvišką spaudą. Jo asmenyje ir "Ateitis" turi nuoširdų bičiulį, kadangi jo pastangomis beveik kas antras Romoje gyvenantis lietuvis yra užsiprenumeravęs "Ateitį".

STUDENTŲ ATEITININKŲ ŽINIAI

Visi studijuojantieji studentai ateitininkai prašomi registruotis Studentų Ateitininkų Sąjungos Centro Valdyboje, pranešant savo adresus coll. Algiui Vedeckui, 2916 So. Cicero Ave., Cicero, Ill.

S.A.S. Centro Valdyba

AR ŽINAI, KAD...

— Pelningiausia profesija šiuo laiku yra medicina, antroje vietoje stovi teisės sritis.

— Sakoma, kad norint sužinoti savo ūgį reikia padauginti vidurinio rankos piršto ilgį iš 19.

— Amerikietis į metus spaudos reikalams išleidžia $10.

— Iš 155 žmonių tik 1 žino morzės abėcėlę.

— 3/5 Suomijos ploto sudaro miškai.

— Kava seniau buvo parduodama kaip vaistai nuo įvairių ligų, skausmų.

— Suaugusio ryklio dantys yra tik vienos trečiosios centimetro ilgio.

— Tik 25% Meksikos žemės yra dirbama.

— Transatlantinis laivas "Aucen Elizabeth" turi 35 keltuvus. Visame pasaulyje yra mažiau kaip 25 pastatai, turintieji tokį skaičių keltuvų.

— Trys ploni kauleliai vidurinėje ausyje yra vienintėliai kaulai žmogaus kūne, kurie būva visai suaugę žmogui gimstant. Iš kitos pusės, nosis ir ausys yra vienintėlės dalys, kurios auga normaliai per visą žmogaus gyvenimą.

— Pagal apskaičiavimus, Niagaros kriokliai už 20050 metų nustos egzistavę, nes pastebėta, kad kasmet mažesnės vandens masės krenta per šiuos krioklius.

KORESPONDENTAMS

Visi norime, kad "Ateityje" atsispindėtų mūsų gyvenimas, kad iš jos puslapių sužinotume, kas naujo įvairiose vietovėse, kaip gyvena ir veikia lietuviškas jaunimas. Deja, redakcija pati viena negali to visko atlikti. Ji, būdama New Yorke, negali žinoti, kas dedasi kitur. Į pagalbą turi ateiti korespondentai iš kiekvienos vietovės, kur tik gyvena lietuviškasis jaunimas. Rodos, kiekviena at-kų kuopa jau turi savo korespondentą, bet... kur jų korespondencijos. Ar jūs žinote, kad redakcija dažnai yra priversta žinias rankioti iš atskirų laiškų bei laikraščių, nes niekas nesiteikia parašyti. Argi taip nieko naujo ir įdomaus nerandame, kuo galėtume pasidalinti su visais skaitytojais?

Apie ką korespondencijoje rašyti? Rašykite apie viską. Neapsiribokite vien tik at-kų kuopų susirinkimų aprašymais, bet iškelkite viską, kas tik įdomaus jūsų apylinkėje atsitinka. Tačiau svarbu, kad korespondencija būtų neilga ir kad joje būtų iškelti tik tikrai įvykę faktai. Todėl nepykite, jei redakcija kada ir apkarpys jūsų pranešimus. Stenkitės, kad žinios nebūtų senos, nes tada jos nebebus skaitytojui įdomios.

Tad prisidėkime visi, kad mūsų "Ateitis" būtų įdomesnė.

Laukiame!

Redakcija

ADMINISTRACIJOS PRANEŠIMAI

Mūsų žurnalas "Ateitis", kuris šiame krašte vos užbaigė kūrimosi stadiją, vis dar jaučia žymius ekonominius nedateklius. Nors niekas iš redakcijos, administracijos kolektyvo bei bendradarbių ir negauna jokio honoraro, paskutiniu laiku žurnalo leidimas yra labai pabrangęs. Padėtis kiek sušvelnėtų, jei visi prenumeratoriai bei platintojai atsiteistų. Todėl prašome visus gerb. skaitytojus ir platintojus, kurie dar neatsilyginę už prenumeratas ir išplatintus numerius, tai kuo greičiau padaryti. Tuo palengvinsite mūsų darbą ir užtikrinsite tolimesnį žurnalo leidimą.

Tačiau to neužtenka. Nė vienas Amerikoje leidžiamas lietuvių laikraštis ar žurnalas neišsilaiko vien tik iš prenumeratorių. Tam reikalui reikalingi ir kitoki šaltiniai. Maloniai prašome kiekvieną ateitininkų kuopą ar draugovę pravesti organizuotą vajų, kuris duotų pajamų iš parengimų, aukų ar kt. Jau yra tokių vietovių, kurios tai padarė, ir žada ir toliau "Ateitį' paremti. Prašome ir pavienius skaitytojus nors ir maža auka paremti žurnalo leidimą. Tik tokiu būdu galėsime "Ateitį" pastatyti ant tvirtesnių pagrindų.

Pasitaiko nusiskundimų, kad "Ateities" prenumeratoriai negauna laiku žurnalo. Dažnai apie tokius nenormalumus rašo iki asmenys, bet nepažymi nei pavardžių nei adresų negaunančių prenumeratorių. Būtų malonu, kad, tokius dalykus pastebėję, praneštumėte administracijai konkrečius davinius. Tai pasitarnautų patiems prenumeratoriams ir administracijai, kuri stengiasi kiekvieną skaitytoją patenkinti.

Administracija

MUMS RAŠO

F. Kudirka, Los Angeles, Calif.: ..."Ateitis" puikus laikraštis. Aš juo didžiuojuosi. Ypač man jame patinka tai, kad ji nukelia savo straipsniais ir vaizdais į mieląją Tėvynę, mūsų asmeninės ir ypač tautinės gyvybės svarbiausią versmę. Tai versmei išsekus, žus lietuvių tauta. Mes tol būsime gyvi, kol jusime tos versmės palaimintąją jėgą.

K. Juška, Čikaga, Ill.: ...tikras "skandalas", kad "Ateitis" užuot buvus jaunųjų organu, tapo veik vienų "profesorių" laikraščiu. Nerasi joje jokios jaunos dvasios, o vien tik senųjų atsiminimus ir skundus. Brangieji, nusigyvenimas! Kur gi jaunimas, kur jo kūrybos žodis? Jaunieji turi reikštis patys ir patys pasakyti, ko jie siekia, kaip mąsto ir galvoja. Nereikia stebėtis per daug, kad ji šiandien mažai prenumeruojama. Kas gi ją skaitys? Mūsų moksleivija jos neįkanda....

ATSIŲSTA PAMINĖTI

"AIDAI" — balandžio mėn. Nr. 4. Turinyje: Br. Zumeris — Žmogaus sumasinimas, J. Venckus, S. J. — Psichoanalizė, Z. Ivinskis — Merkelis Giedraitis, J. Aisčio, J. Meko, L. Žitkaus eilėraščiai, A. Barono novelė— Pirmoji formulė, literatūros, meno, religinio, visuomeninio bei politinio gyvenimo skyriai. Numeris iliustruotas dail. J. Rimšos kūriniais.

"LAPĖS PASAKA"— trečiasis Vinco Pietario pasakos apie lapę ir jos gyvenimą leidimas. Išleido "Gabija". Knyga iliustruota dail. P. Osmolskio piešiniais, turi 96 psl., kaina $1.10. Gaunama "Gabijos" knygyne, 340 Union Ave., Brooklyn 11, N. Y.

ANTANAS MACEINA, JOBO DRAMA. Žmogiškosios būties nagrinėjimas. Išleista prel. P. Juro lėšomis "Ventos" leidyklos Vokietijoje. 244 psl., kaina 5 DM.

BALYS GRAŽULIS, IŠDAVIMAS. Mažo formato "Prošvaisčių skaitymų"' Nr. 2. Išleido "Rūta", Kanadoje. 60 spl.

MOKSLEIVIŲ ATEITININKŲ STOVYKLA

Amerikos moksleivių ateitininkų vasaros stovykla šiemet įvyks **rugpiūčio 24-31 dienomis, Marijanapolyje,** T h o m p s o n, C o n n.

Graži gamta ir malonus Tėvų Marijonų vaišingumas leis moksleiviams puikiai pailsėti. Jau numatyta įdomi ir naudinga programa: visa eilė paskaitų ir diskusijų, meniniai pasirodymai, Partizano vakaras, dainos, sportiniai užsėmimai ir kt. Stovykloje laukiama svečių ir iš Kanados.

Tikslios informacijos apie stovyklavimo mokestį, atvykimo laiką ir kt. bus praneštos moksleivių at-kų kuopų valdyboms. Iš vietovių, kur tokių kuopų nėra, moksl. at-kai kreipiasi dėl informacijų tiesiog į centro valdybą.

Kuopų valdybos prašomos **iki birželio** 15 d. pranešti bent apytikrį savo dalyvių skaičių, berniukų ir mergaičių, nurodant jų amžių.

P MAS C. V-ba

ALp(LKA)1786
1951, Nr.4

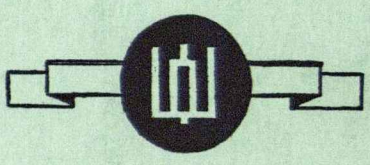

90. 725.180